

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

2013

Lenka Grundmanová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Lenka Grundmanová

**Odpovědnost za vady v obchodních
závazkových vztazích**

Diplomová práce

Praha 2013

Autor práce: **Lenka Grundmanová**
Vedoucí práce: **JUDr. Kateřina Eichlerová, Ph. D**
Rok obhajoby: 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 6. září 2013

Lenka Grundmanová

Obsah

OBSAH	2
ÚVOD	4
1. ODPOVĚDNOST ZA VADY V ČESKÉM PRÁVU	6
1.1. VÝVOJ ÚPRAVY ODPOVĚDNOSTI ZA VADY	6
1.2. SOUČASNÁ ÚČINNÁ ÚPRAVA.....	7
1.3. PLATNÁ ÚPRAVA - NOVÝ OBČANSKÝ ZÁKONÍK.....	9
2. VADNÉ PLNĚNÍ.....	12
2.1. VADY FAKTICKÉ	15
2.1.1. <i>Vady kvalitativní</i>	15
2.1.1.1. Vady jakosti a provedení.....	16
2.1.1.2. Vady obalu.....	17
2.1.1.3. Vady v dokladech	18
2.1.1.4. Vady spočívající v dodání jiného zboží	19
2.1.2. <i>Vady kvantitativní</i>	19
2.2. VADY PRÁVNÍ.....	20
3. ROZSAH ODPOVĚDNOSTI ZA VADY.....	23
3.1. VZNIK ODPOVĚDNOSTI	23
3.2. LIBERACE	25
3.2.1. <i>Použití věcí dodaných kupujícím</i>	25
3.2.2. <i>Vědomost prodávajícího o vadách věci</i>	26
3.2.3. <i>Chyba ve stavební dokumentaci a selhání dozoru</i>	28
3.2.4. <i>Liberační důvody u právních vad</i>	28
4. PROHLÍDKA ZBOŽÍ A NOTIFIKACE VAD.....	30
4.1. PROHLÍDKA ZBOŽÍ	30
4.1.1. <i>Odbornost provedení prohlídky</i>	31
4.2. NOTIFIKACE VAD.....	32
4.2.1. <i>Vady zjevné</i>	34
4.2.2. <i>Vady skryté</i>	35
4.2.3. <i>Způsob notifikace</i>	36
4.2.4. <i>Postup po notifikaci</i>	38
5. PRÁVA Z ODPOVĚDNOSTI ZA VADY	39
5.1. PŘEDČASNÉ PLNĚNÍ.....	39
5.2. NÁROKY Z VAD ZBOŽÍ (ÚPRAVA OBCHODNÍHO ZÁKONÍKU)	40
5.2.1. <i>Nároky při podstatném porušení smlouvy</i>	41
5.2.2. <i>Nároky při nepodstatném porušení smlouvy</i>	41
5.2.3. <i>Postup při uplatnění nároků</i>	43
5.2.4. <i>Nároky z odpovědnosti za vady u dalších typů smluv</i>	45
5.2.4.1. Smlouva o koupi věci najaté	45
5.2.4.2. Smlouva o prodeji podniku	46
5.2.4.3. Nájemní smlouva	47
5.2.4.4. Smlouva o dílo	47
5.3. PRÁVA Z VADNÉHO PLNĚNÍ (ÚPRAVA NOVÉHO OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU).....	47
5.3.1. <i>Obecná úprava</i>	47
5.3.2. <i>Úprava kupní smlouvy</i>	49
5.3.2.1. Práva z podstatného porušení smlouvy	50
5.3.2.2. Práva z nepodstatného porušení smlouvy	51
5.3.3. <i>Postup při uplatnění práv</i>	52
5.3.4. <i>Práva z odpovědnosti za vady u dalších typů smluv</i>	53
5.3.4.1. Nájemní smlouva	53

5.3.4.2. Smlouva o dílo	53
6. ZÁRUKA ZA JAKOST	55
6.1. PŘEVZETÍ ZÁRUKY A ZÁRUČNÍ DOBA	55
6.2. ROZSAH ZÁRUKY	57
7. PROMLČENÍ.....	59
ZÁVĚR	63
SEZNAM ZKRATEK	66
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	67
ABSTRAKT A KLÍČOVÁ SLOVA	71
ABSTRACT AND KEY WORDS	72

Úvod

Tématem své diplomové práce jsem zvolila problematiku právní úpravy odpovědnosti za vady, která je vlastní jak občanskému, tak obchodnímu právu, a jež společně s dalšími typy odpovědností tvoří významnou část závazkového práva. Ačkoliv jde o institut v českém (respektive československém) právu nikoliv nový, současná rekodifikace soukromého práva činí toto téma znovu aktuálním a atraktivním a vybízí k jeho zpracování. Zákonná úprava odpovědnosti za vady představuje jeden z institutů, kterými obchodní právo upravuje pozici a nároky jedné ze smluvních stran (typicky např. kupujícího u kupní smlouvy) vstupující do obchodních závazkových vztahů pro případ, že druhá strana poruší své smluvní povinnosti, a v oblasti obchodního práva je tak důležitým mechanismem, který v závazkovém vztahu poskytuje právní jistotu.

Obchodní závazkové vztahy jsou kodifikovány zákonem č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v platném znění, který upravuje odpovědnost za vady především v ustanoveních o kupní smlouvě, což pravděpodobně pramení i z historického způsobu pojmání odpovědnosti za vady. Kupní smlouva v úpravě obchodního zákoníku a s ní související instituty se za dobu existence tohoto předpisu staly mnohokrát tématy zpracovanými v diplomových pracích. V době očekávání změn s příchodem účinnosti nového občanského zákoníku, jež znamená největší změny v oblasti soukromého práva za dobu existence České republiky, je ovšem znovu vhodná příležitost se nad institutem odpovědnosti za vady zamýšlet. Ve své práci tak rozeberu jednotlivé aspekty tohoto institutu, a to jak v současné účinné úpravě obchodního zákoníku, tak v platném novém občanském zákoníku, který má vstoupit v účinnost dne 1. ledna 2014.

Pro vypracování práce jsem zvolila komparativní metodu, pokusím se tedy do detailů porovnat na sebe navazující právní úpravy. Cílem práce je nejen charakterizovat institut odpovědnosti za vady, srovnat současnou a budoucí právní úpravu, ale především se pokusit vymezit změny, které v problematice odpovědnosti nastanou, a jejich dopad na aplikaci práva. Vzhledem k dlouholetým přípravám rekodifikace soukromého práva lze v novém občanském zákoníku spatřovat moderní právní předpis, který odstraní nedostatky a interpretační nejasnosti předchozí úpravy. Ač obecně řečeno, tuto charakteristiku vztahuji i na úpravu institutu za vady. Základním

východiskem této práce je tedy předpoklad, že nová úprava přinese do praxe pozitivní změny. Dále lze předpokládat, že s rozšířením osobní působnosti občanského zákoníku, který nadále bude aplikován na všechny závazkové vztahy, posílí tendence chránit slabší stranu závazkového vztahu, neboť tento ucelený soukromoprávní předpis bude použit pro vztah podnikatelů i nepodnikatelů (ve vztahu spotřebitel - podnikatel se užije zvláštní úprava o spotřebitelských smlouvách).

Práce vychází z právního stavu ke dni 2. září 2013.

1. Odpovědnost za vady v českém právu

1.1. Vývoj úpravy odpovědnosti za vady

Termín odpovědnosti za vady nemá v českém právu příliš dlouhou tradici¹, institut samotný má však rozsáhlou historii, a to nejen v českém a československém právu, ale své kořeny má už v římském obligačním právu. V českých zemích se závazkové právo začalo rozvíjet v souvislosti s rozvojem obchodu a řemeslné výroby a v období raně feudálním už tak nalezneme i tzv. ručení za vady². Do té doby se za to, že prodaná věc nemá skryté vady, vůbec neručilo.³ Za Rakouska-Uherska dal podrobnou úpravu odpovědnosti za vady, nazývanou ručení ze správy, obecný zákoník občanský.⁴ Předpis nabízel již velmi sofistikovanou a komplexní právní úpravu, která v některých aspektech nebyla nepodobná té dnešní (např. určení podoby nároku, který ze správy plyne, nebo lhůtu, kdy mohl být uplatněn).

Takto upravena zůstala odpovědnost za vady na českém území až do roku 1950, neboť obecný zákoník občanský byl v roce 1918 zákonem č. 11/1918 Sb., tzv. recepční normou⁵, včleněn do československého práva a užíval se po celé trvání první československé republiky až do přijetí občanského zákoníku v roce 1950.⁶ Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, byl přijat jako vrchol tzv. právnické dvouletky, během které proběhla kodifikace zásadních právních odvětví. Systematika odpovědnosti za vady občanského zákoníku z roku 1950 se zásadně nelišila od předchozího předpisu a zpracovávanou problematiku upravovala obsahově kontinuálně s obecným zákoníkem občanským.⁷ V šedesátých letech opět došlo k celkové rekodifikaci soukromého práva. Tato reforma vyústila vydáním tří samostatných právních předpisů: občanského

¹ PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. 5. Díl. Odpovědnost (s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, 356 s. ISBN: 978-80-7357-714-8. S. 257.

² MALÝ, K. in MALÝ, K. A kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4. přepracované vydání, (v nakl. Leges vyd. první). Praha: Leges, 2010, 640 s. ISBN 978-80-87212-39-4. S. 132.

³ VANĚČEK, V. *Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945*. 3. dopl. a přepracované vyd. Praha, 1975, 581 s. S. 191.

⁴ ŠVESTKA, J. *Odpovědnost za vady podle československého socialistického práva*. Praha: Univerzita Karlova, 1976, 279 s. S. 29.

⁵ Op. cit. pozn. č. 3. S. 406.

⁶ Op. cit. pozn. č. 4. S. 30.

⁷ PELIKÁNOVÁ 2012 op. cit., s. 262.

zákoníku (zák. č. 40/1964 Sb.), hospodářského zákoníku (zák. č. 109/1964 Sb.) a zákoníku mezinárodního obchodu (zák. č. 101/1963 Sb.), které však byly vnímány jako jeden celek – základ soukromého práva.⁸ Toto uspořádání způsobilo, že odpovědnost za vady byla v tehdy platném právu upravena dokonce třikrát: v občanském zákoníku pro právní vztahy vznikající v oblasti osobních potřeb občanů, v hospodářském zákoníku ohledně právních vztahů vznikající při plánovaném řízení hospodářské kooperace a v zákoníku mezinárodního obchodu pro uskutečňování zahraničněobchodních operací.⁹ Zákoník mezinárodního obchodu jakož i hospodářský zákoník byly zrušeny k 1. lednu 1992, dnu nabytí účinnosti zákona č. 513/ 1991 Sb., obchodního zákoníku. Přijetí obchodního zákoníku znamenalo překlenutí komunistické úpravy z šedesátých let a návrat k systematice zákoníku občanského z roku 1950, jakož i k obecnému zákoníku občanskému z doby rakouské.¹⁰

1.2. Současná účinná úprava

Obchodní zákoník vymezí tři nejvýznamnější typy odpovědnosti z obchodněprávních závazkových vztahů: odpovědnost za prodlení, odpovědnost za škodu a odpovědnost za vady, přičemž všechny vznikají z důsledků porušení obchodního závazkového vztahu. Jednotlivé instituty však nestojí odděleně, ale úzce spolu souvisí: odpovědnost za vady se může sbíhat s odpovědností za škodu, např. pokud vada výrobku způsobí odběrateli škodu.¹¹ V odborné literatuře najdeme i názor, že odpovědnost za vady je vlastně jen poddruhem odpovědnosti za prodlení; I. Pelikánová říká: *Jestliže dlužník splní později, vznikne odpovědnost za prodlení, splní-li s vadami, vznikne mu odpovědnost za vady.*¹² J. Bejček však vidí odpovědnost za vady v obchodním zákoníku jen jako specifický případ odpovědnosti za prodlení¹³, což vyplývá z výkladu § 324 obchodního zákoníku: závazkový právní vztah zanikne, je-li

⁸ BĚLOVSKÝ, P. in KUKLÍK, J. a kol. *Dějiny československého práva 1945-1989*. Praha: Auditorium, 2011, 426 s. ISBN 978-80-87284-17-9. S. 346.

⁹ ŠVESTKA op. cit., s. 35.

¹⁰ PELIKÁNOVÁ 2012 op. cit., s. 266.

¹¹ PLÍVA, S. in PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo. II. díl. 2*. Přepřacované vydání. Praha: ASPI, a. s. 2003, 436 s. ISBN: 80-85963-59-0. S. 268.

¹² PELIKÁNOVÁ 2012 op. cit., s. 268.

¹³ BEJČEK, J. in BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., RABAN, P. a kol. *Kurs obchodního práva. Obchodní závazky*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 594 s. ISBN: 978-80-7400-337-0. S. 101.

splněn včas a řádně. Dle mého však nelze tyto dva druhy odpovědnosti zaměňovat: za prvé je třeba si uvědomit, jakým způsobem vznikají (zde navážu na výše uvedenou citaci z díla I. Pelikánové, pozn. č. 12). Dlužník má dvě základní povinnosti: splnit řádně a splnit včas (§ 324 odst. 1 ObchZ., § 1908 odst. 2 NOZ). Poruší-li povinnost plnit včas, dostává se do prodlení, za nějž je odpovědný, poruší-li povinnost plnit řádně, je odpovědný za vadné plnění. Každá z těchto druhů odpovědnosti je tedy následkem rozdílného jednání (respektive rozdílného porušení povinnosti).

Za druhé je v tomto ohledu nezbytné zamyslet se nad následky, které jednání strany v prodlení, resp. strany, která neplní řádně, způsobuje, respektive nad nároky, které druhé straně vzniknou: při prodlení je to vždy možnost protistrany odstoupit, ať už bezprostředně, či po uplynutí dodatečné lhůty; nároky z vadného plnění jsou však různorodější. Nelze tedy souhlasit s názorem, že by odpovědnost za vady byla ztotožnitelná s odpovědností z prodlení. Není proto vhodné tyto dva instituty slučovat, či jeden pod druhý podřazovat.

Odpovědnost za vady je v obchodním zákoníku upravena v ustanoveních o kupní smlouvě a je stěžejní i pro ostatní závazkové vztahy obchodního práva. Ačkoliv se může zdát, že supluje roli obecné úpravy, nelze ji s obecnou úpravou zaměňovat, a tak není bez zmocnění v zákoně nebo bez smluvní dohody stran u jiných smluv obchodního zákoníku přímo použitelná. V úvahu přichází pouze aplikace analogie zákona, přednost by však v takovém případě měla obecná úprava odpovědnosti za vady v § 499 a násl. občanského zákoníku¹⁴, a to dle § 1 odst. 2 OZ. Kromě ustanoveních o kupní smlouvě (§ 422 a násl. ObchZ) nalezneme ustanovení týkající se odpovědnosti za vady i u některých dalších smluvních typů.

Ustanovení obchodního zákoníku upravující odpovědnost za vady jsou dispozitivního charakteru (jak vyplývá z § 263 odst. 1 ObchZ), smluvní strany mají tedy možnost si tuto problematiku libovolně upravit. Část třetí obchodního zákoníku se vztahuje na obchodní závazkové vztahy mezi podnikateli, jestliže je při jejich vzniku zřejmé, že se týkají jejich podnikatelské činnosti, či jinými subjekty dle § 261 ObchZ. Strany závazkového právního vztahu si také mohou použití obchodního zákoníku sjednat (§ 262 odst. 1 ObchZ).

Odpovědnost za vady vzniká z úplatných smluv,¹⁵ prvním předpokladem jejího vzniku je tedy smluvní vztah, typicky např. kupní smlouva. Dalším předpokladem této odpovědnosti je však kromě existence smluvního vztahu také protiprávní jednání, spočívající v porušení smluvní povinnosti, dále existence vady (+vadné plnění) a příčinná souvislost mezi nimi.¹⁶ Odpovědnost není absolutní povahy, neboť obchodní zákoník stanoví i určité způsoby liberace (viz níže), důkazní břemeno pak nese u odpovědnosti za vady vždy kupující, případné liberační důvody musí prokázat prodávající.¹⁷

Současná účinná úprava odpovědnosti za vady v obchodním zákoníku se za dobu více než dvaceti let své aplikace etablovala v českém právu, byla doplněna bohatou judikaturou a především navázala na dvojkoľejnost soukromého práva (mimo úpravu výše popsanou platí i úprava odpovědnosti za vady dle občanského zákoníku v § 499 a násl. OZ). Problematika odpovědnosti za vady v závazkových vztazích obchodních a občanských bude sjednocena novelizací občanského práva, předpisem 89/2012 Sb., nový občanský zákoník, jež má vejít v účinnost ke dni 1. ledna 2014.

1.3. Platná úprava - nový občanský zákoník

Nový občanský zákoník upravuje odpovědnost za vady jednak obecně, pro veškeré úplatné smlouvy, v § 1914 až §1925 NOZ, v oddíle o splnění závazků. Zařazení důsledků porušení smlouvy mezi ustanovení o splnění povinností je neobvyklé a jeví se méně přehledné.¹⁸ Motivací zákonodárce bylo zdůraznění pojetí, že osoba, která má povinnost, zodpovídá především za její splnění, nikoliv porušení. I proto je v nové úpravě téměř eliminováno použití termínů „odpovědnost“ či „odpovídat“.¹⁹ Dále je tato materie upravena u kupní smlouvy, ale i u některých dalších smluvních typů.

¹⁴ BEJČEK, J. in FALDYNA, F., BEJČEK, J. a kol. *Obchodní zákoník s komentářem*. II díl. Praha: Codex, 2000, 698 s. ISBN 80-86395-03-0. S. 301.

¹⁵ PELIKÁNOVÁ 2012 op. cit., s. 266.

¹⁶ BREJCHA, A. *Odpovědnost v soukromém a veřejném právu*. Praha: Codex Bohemia, 2000, 417 s. ISBN 80-85963-92-2. S. 208.

¹⁷ BREJCHA op. cit., s. 209.

¹⁸ Takto nahlíží na systematiku také I. Pelikánová, Op. cit. pozn. č. 1. S. 270.

¹⁹ Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku, dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

Dvoustupňový systém úpravy pak doplňuje ještě více zvláštní úprava pro prodej zboží v obchodě^{20 21}.

Za zmínku stojí obsah odstavce druhého § 1916 NOZ, který stanoví, že k projevu vůle zcizitele, jež předem omezí zákonný rozsah své povinnosti, se nepřihlíží. Zároveň však stanoví, že vzdá-li se nabyvatel předem svého práva z vadného plnění, vyžaduje tento projev vůle písemnou formu, tudíž nabyvatel se může jednostranně svého práva vzdát, dále se „vzdáním se“ i rozumí dohoda mezi stranami, nepřihlíží se ale k jednostranným projevům vůle zcizitele.²² To je zásadním posunem od ustanovení § 574 OZ, které stanoví, že dohoda, kterou se někdo vzdává práv, jež mohou v budoucnosti teprve vzniknout, je neplatná. Nový občanský zákoník však v tomto případě umožňuje, aby se nabyvatel předem svého práva z vadného plnění vzdal, čímž mu dává širší diskreční prostor úpravy svých budoucích vztahů, zároveň tím ovšem lehce snižuje jeho ochranu poskytovanou zákonem. Ustanovení se neaplikuje na prodej zboží v obchodě, u něj se k ujednání stran o budoucím omezení nebo zániku práv nepřihlíží (§ 2174 NOZ) v rámci ochrany spotřebitele jako slabší strany kupní smlouvy.

Obdobně jako § 440 ObchZ stanoví i nový občanský zákoník, že práv, kterých lze dosáhnout z vadného plnění, se nelze domáhat z jiného právního důvodu; právo na náhradu škody však není uplatněním práva z vadného plnění vyloučeno (§ 1925 NOZ).

Ustanovení nového občanského zákoníku o odpovědnosti za vady jsou dispozitivního charakteru, stranám smlouvy je tedy umožněno, aby si upravili vznik, rozsah a nároky z odpovědnosti za vady odlišně. Dispozitivnost norem vyplývá z § 1 odst. 2 NOZ, jež stanoví, že osoby si mohou ujednat práva a povinnosti odchylně od zákona, nezakazuje-li to zákon výslovně. Kromě tohoto obecného zákazu pak další limity pro ujednání odlišné od zákona tvoří veřejný pořádek a dobré mravy, s nimiž jakékoliv ujednání stran musí být v souladu.

²⁰ PELIKÁNOVÁ 2012 op. cit., s. 270.

²¹ Vzhledem k tématu práce, jež se zaměřuje na odpovědnost za vady v obchodních závazkových vztazích, tedy na vztahy mezi dvěma podnikateli (viz obecná ustanovení současně účinného obchodního zákoníku, jež definuje obchodní závazkový vztah v § 261 ObchZ), nebude této speciální úpravě v práci věnován širší prostor. Jedná se totiž o úpravu tzv. spotřebitelských smluv, které vznikají mezi podnikatelem a fyzickou osobou - spotřebitelem, který nevystupuje ve vztahu jako podnikatel, a nikoliv mezi dvěma podnikateli; nejedná se tedy o obchodní závazkový vztah.

²² PELIKÁNOVÁ 2012 op. cit., s. 270.

Zatímco obecná úprava odpovědnosti za vady navazuje na občanský zákoník, ustanovení o kupní smlouvě jsou z většiny převzata z obchodního zákoníku. Již na první pohled však lze nalézt řadu odlišností od obchodněprávní úpravy, a to odlišnosti terminologické (nároky z vad zboží vs. práva z vadného plnění, vady zjevné vs. nápadné a zřejmé vady), systematické (odpovědnost za vady je upravena nejen v rámci jednotlivých smluvních typů ale i obecně) i formulační.

2. Vadné plnění

Odpovědnost za vady je v rámci ustanovení o kupní smlouvě v obchodním zákoníku zařazena pod oddíl upravující povinnosti prodávajícího, konkrétně jde o povinnost, kterou stanoví § 420 ObchZ: prodávající je povinen plnit v množství, jakosti a provedení, jež určuje smlouva, zboží musí dále zabalit či opatřit pro přepravu ve smlouvě stanoveným způsobem. Nesplní-li tyto povinnosti, má zboží vady (§ 422 odst. 1 ObchZ), za vadu zboží se považuje i dodání jiného zboží a vady v dokladech nutných k užívání zboží (§ 422 ObchZ). Vady se rozlišují na vady faktické, jež se dále dělí na kvalitativní (spočívající v jakosti, provedení, obalu či v dokladech) a kvantitativní (množstevní), a vady právní (§ 433 ObchZ).

V novém občanském zákoníku je vadným plněním takové plnění, které nelze označit za řádné dle § 1914 odst. 1 NOZ. Ten stanoví, že dlužník musí plnit bez vad, s vlastnostmi vymíněnými nebo obvyklými, tak, aby bylo možné použít předmět plnění podle smlouvy a, je-li stranám znám, i podle účelu smlouvy. Definici řádného plnění pak doplňuje definice vadného plnění v § 1916 odst. 1 NOZ. Jak uvádí zmíněné ustanovení, jde zejména o situace, kdy dlužník a) poskytne předmět plnění, který nemá stanovené nebo ujednané vlastnosti, b) neupozorní na vady, které předmět plnění má, ač se při takovém předmětu obvykle nevyskytují, c) ujistí věřitele v rozporu se skutečností, že předmět plnění nemá žádné vady, nebo že se věc hodí k určitému užívání, d) zcizí-li cizí věc neoprávněně jako svoji. Pod písmenem a) jsou zakotveny vady faktického charakteru, pod písmenem d) pak vady právní. Zbylá písmena ustanovení obsahují obecná pravidla pro identifikaci vadného plnění – písm. b) stanoví, že vadou plnění je vada, na kterou zcizitel neupozorní, ač není pro daný předmět obvyklá (tedy vada, na kterou zcizitel upozorní, není nadále vadou a nabyvateli tak nevznikají z této vady žádná práva), a písm. c), že plnění je vadné, pokud zcizitel nabyvatele ujistí, že předmět nemá žádné vady (respektive, že se hodí k určitému užívání) v rozporu se skutečností. Ujistění o tom, že věc nemá vady v situaci, kdy je zciziteli známo, že vady věc má, je tedy vadným plněním. Nedá se však vyvozovat, že věc s vadami, u které nebyl nabyvatel ujistěn o nepřítomnosti vad, není vadným plněním. Taková věc je vadným plněním jednak dle § 1914 odst. 1 NOZ, neboť ten, kdo plní, je zavázán plnit bez vad,

jednak i dle výše popsaného ustanovení § 1916 odst. 1 písm. a) a b) NOZ. Vady nápadné a zřejmé nebo vady, které jdou zjistit z veřejného seznamu, nejsou základem pro vznik odpovědnosti zcizitele a jdou k tíži nabyvatele. Odpovědnost zcizitele je u takových vad založena právě jen v případě, že výslovně ujistil nabyvatele, že předmět takovou vadu nemá (§ 1917 NOZ), že předmět nemá žádné vady (§ 1916 odst. 1 písm. c) NOZ a taktéž § 1917 NOZ), nebo že se hodí k určitému užívání a není tomu tak (§ 1916 odst. 1 písm. c) NOZ), nebo pokud vadu lstivě zastřel (§ 1917 NOZ).

Krom vad nápadných a zřejmých neodpovídá zcizitel ani za vady u věci přenechané úhrnkem (jak stojí a leží); to ale neplatí u vlastností, o nichž zcizitel výslovně prohlásil, že je věc má, nebo jež si nabyvatel vymínil (§ 1918 NOZ). Odpovědnost za vady věci přenechané úhrnkem není sice upravena v obchodním zákoníku, subsidiárně se však použije občanský zákoník, který upraví tuto otázku velmi podobně (§ 501 OZ).

O vadné plnění z kupní smlouvy se dle § 2099 NOZ jedná, nemá-li věc vlastnosti stanovené v § 2095 a 2096 NOZ. Vymezení toho, co činí plnění vadným, je tedy provedeno odkazem na ustanovení o předmětu koupě (podobně jako v obchodním zákoníku). Ten musí být předán kupujícímu v ujednaném množství, jakosti a provedení; není-li jakost či provedení stanoveno, pak plní prodávající v jakosti a provedení vhodném pro účel smlouvy, jinak pro účel obvyklý (§ 2095 NOZ). Ustanovení § 2096 NOZ upraví určení jakosti dle vzorku nebo předlohy. Dle těchto ustanovení se za vadu považuje i jiné plnění a vada v dokladech nutných pro užívání věci, zákoník však vypouští vadu v podobě neposkytnutí řádného obalu (viz dále). Na rozdíl od obchodního zákoníku se také neužije termín „zboží“ pro označení předmětu kupní smlouvy, ale nahrazuje jej termín „věc“. Termín „zboží“ je v obchodním zákoníku však použit jako synonymum pro věc movitou, jak je patrné z ustanovení § 409 ObchZ, jde tedy jen o terminologický posun, neboť kde obchodní zákoník říká „zboží“, míní se tím „věc“. Obsah pojmu „věc“ se však v novém občanském zákoníku od dřívější úpravy občanské zákoníku značně liší. Věc je zde vymezena velmi široce: je jí vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí (§ 489 NOZ). Současný občanský zákoník dělí předměty právních vztahů na věci, práva a jiné majetkové hodnoty. Vymezení pojmu „věc“ sice neobsahuje, právní teorie ale dovozuje, že jde o „hmotné předměty, které

jsou ovladatelné a slouží potřebám lidí²³. Z toho tedy plyne, že předmětem kupní smlouvy mohou být nadále např. i práva či jiné věci nehmotné povahy, např. objekty průmyslového vlastnictví.²⁴

Pokud není předmět koupě kupujícímu předán v souladu s výše uvedeným, jedná se o plnění vadné. Pokud nesplňuje zboží kritéria řádného plnění, je prodávající dle § 2084 NOZ povinen na vady, které věc má a o nichž prodávající ví, kupujícího upozornit (§ 2084 NOZ). Povinnost upozornit na vady předmětu má dlužník i podle obecné úpravy (§ 1916 odst. 1 písm. b) NOZ) nebo i dalších dílčích úprav.

O vadné plnění v případě smlouvy o dílo se jedná, jestliže provedení díla neodpovídá výsledku určenému ve smlouvě (§ 560, odst. 1. ObchZ), dále se, jestliže dílo spočívá ve zhotovení věci, pro určení vad díla použijí ustanovení o kupní smlouvě (§ 560 odst. 3 ObchZ). Vzhledem k této strohé definici je důležité vymezit ve smlouvě co nejpodrobněji, jaké vlastnosti má dílo mít a jaké má mít provedení, jejich vymezení však může vyplývat přímo z povahy díla nebo jeho funkce. I zde ale platí, že vlastnosti díla musí odpovídat ustanovením jiných právních předpisů, a to zejména z bezpečnostních důvodů. Jedná se především o požadavky, které klade na výrobek zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky,²⁵ aplikovat se musí i § 759 ObchZ (viz s. 17 této práce). Nároky na bezpečnostní nebo technické provedení výrobku stanovené zvláštními předpisy samozřejmě musí být respektovány i v režimu nového občanského zákoníku. Vada díla je zde definována jako jakékoliv odchýlení od smluvního ujednání: dílo má vadu, neodpovídá-li smlouvě (§ 2615 odst. 1 NOZ).

O vadné plnění z nájemní smlouvy²⁶ se jedná, pokud má pronajatá věc vady, které brání nájemci v řádném užívání nebo jej ztěžují (§ 721 odst. 1 OZ). Dle nového občanského zákoníku je povinností pronajímatele přenechat věc nájemci tak, aby ji mohl užívat k ujednanému účelu, udržovat ji ve stavu k tomu potřebném a zajistit

²³ *Změna chápání pojmu věci*, dostupné z : <http://obcanskyzakonik.justice.cz/vecna-prava/konkretni-zmeny/zmena-chapani-pojmu-veci/>.

²⁴ *Změna chápání pojmu věci*, dostupné z : <http://obcanskyzakonik.justice.cz/vecna-prava/konkretni-zmeny/zmena-chapani-pojmu-veci/>.

²⁵ PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 4. díl § 409 – 565*. Praha: Linde, 1997, 600 s. ISBN 80-7201-095-6. S. 581.

²⁶ Nájemní smlouva v obchodních závazkových se řídí režimem občanského zákoníku, neboť obchodní zákoník nájemní smlouvu, až na nájem dopravních prostředků, neupraví. Pro nájem věcí movitých v podnikatelských vztazích zde nalezneme speciální ustanovení, nájem nebytových prostor je upraven z. Č. 116/1990 Sb. o nájmu nebytových prostor.

nerušené užívání věci (§ 2205 NOZ), vadným plněním tedy bude takové plnění, které nesplní nároky tohoto ustanovení.

Je třeba dodat, že vadnou dodávkou není splněna povinnost prodávajícího – ta je splněna pouze dodávkou řádnou. Vadné plnění má tedy za následek změnu obsahu závazkového právního vztahu, nikoliv jeho splnění, neboť kupujícímu vznikají vadným plněním práva z vad a prodávajícímu následně povinnosti. Závazkový právní vztah zanikne až odstoupením od smlouvy nebo uspokojením z odpovědnosti za vady (viz dále).

2.1. Vady faktické

Vady, jež popisuje ustanovení § 422 ObchZ (s odkazem na § 420 ObchZ), se nazývají faktické (ač obchodní zákoník toto označení přímo nepoužívá); druhým typem vad jsou vady právní (§ 433 a násl. ObchZ). Nový občanský zákoník taktéž činí dělení vad na faktické a právní, viz obecná ustanovení (§ 1914 odst. 1 a § 1916 odst. 1 NOZ pro vady faktické a § 1920 NOZ pro vady právní), ač výslovné označení faktických vad není v zákoně ani nadále použito. Vady faktické pak opět mohou spočívat buď v kvalitě (vady kvalitativní), nebo v množství (vady kvantitativní).

2.1.1. Vady kvalitativní

Dle obchodního zákoníku může faktická vada kvalitativní záležet v jakosti, provedení nebo obalu (§ 420 ObchZ); za takovou vadu se dále považuje i dodání jiného zboží (viz dále) a vady v dokladech nutných k používání zboží (§ 422 odst. 1 ObchZ). Stejně je faktická vada kvalitativní vymezena i v novém občanském zákoníku v rámci ustanovení o kupní smlouvě (§ 2099 s odkazem na § 2095 a 2096 NOZ), vady kvalitativní dle obecné úpravy se dají podřadit pouze pod obecný popis vad faktických v § 1916 odst. 1 písm. a) NOZ („dlužník plní vadně, poskytne-li předmět plnění, který nemá stanovené nebo ujednané vlastnosti“).

2.1.1.1. Vady jakosti a provedení

Vadou jakosti či provedení se míní, že věc nedisponuje vlastnostmi, které pro ni byly vymíněny ve smlouvě, nebo pro takovou věc představují vlastnosti obvyklé (§ 420 ObchZ a § 2095 NOZ). Provedením je myšleno vzájemné odlišení výrobků stejné kvality, a to na základě vzhledu, barvy, země původu nebo výrobce či jiných faktorů.²⁷ Jakost by především měla odpovídat jakosti ve smlouvě sjednané (respektive být způsobilá pro účel, jež je ve smlouvě vymezený). Mlčí-li smlouva o jakosti, měla by být taková, jaká odpovídá povaze věci, tj. taková, aby se věc dala používat k jejímu obvyklému účelu,²⁸ není-li v těchto určeních rozpor, má mít zboží vlastnosti podle obou určení.²⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ještě dále upřesňuje hierarchii určení jakosti, v níž musí prodávající plnit: prodávající je povinen dodat zboží dle jakosti stanovené ve smlouvě; jelikož ale určení jakosti není povinnou náležitostí kupní smlouvy, pro případ, že jakost sjednaná nebude, musí být plněno v jakosti, jež se hodí pro účel zboží stanovený ve smlouvě. Teprve pokud ani účel, pro který je zboží určeno, není ve smlouvě stanoven, je pro určení jakosti použit účel, k němuž se věc obvykle užívá.³⁰ Jakost nejde sjednat horší, než jakou vyžadují příslušné právní předpisy.³¹ To znamená, že musí mít vlastnosti stanovené zvláštními právními předpisy, a to např. z důvodů zdravotních, bezpečnostních, ekologických či jiných.³² Ujednání v rozporu s tímto pravidlem však nezpůsobují neplatnost smlouvy, ale platí, že prodávající je povinen dodat v jakosti, která těmto předpisům odpovídá.³³ To neplatí, pokud ze smlouvy nebo prohlášení strany vyplývá, že věc má být vyvezena mimo ČR (§ 759 ObchZ).

Dle § 1915 NOZ, není-li ve smlouvě jakost stanovena, má zcizitel povinnost plnit v jakosti střední, u kupní smlouvy pak věc musí být dodána jakosti, jež se hodí pro účel stanovený ve smlouvě, případně účel, ke kterému se předmět obvykle užívá (§ 420 odst. 2 ObchZ, § 2095 NOZ). Alternativní způsob určení jakosti vidíme např. v anglické

²⁷ RABAN in BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., RABAN, P. a kol. op. cit., s. 273.

²⁸ RABAN in BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., RABAN, P. a kol. op. cit., s. 273.

²⁹ BREJCHA op. cit., s. 210.

³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. 32 Cdo 4921/ 2010, citováno z *Obchodní rozhledy*, číslo 10/2012.

³¹ Op. cit. Pozn. č. 30.

³² KOPÁČ, L. *Obchodní kontrakty. II. díl*. Praha: Prospektrum, 1994, s. 371-667. ISBN 80-7175-020-4. S. 409.

právní úpravě, dle které musí být dodáno zboží v dostatečné jakosti, tedy takové, jakou by za dostatečnou považoval rozumný člověk („reasonable person“).³⁴

Jakost a provedení můžou být určeny dle vzorku nebo předlohy (§ 420 odst. 3 ObchZ, stejně i § 2096 NOZ), M. Tomsa zmiňuje i možnost odkázání na katalog či inzerci.³⁵ V případě, že se určení jakosti či provedení dle smlouvy a dle vzorku liší, má přednost smlouva, ale pouze v případě, že je v těchto určeních rozpor, jinak má mít věc vlastnosti podle obou těchto určení (§ 420 odst. 3 ObchZ, § 2096 NOZ).

2.1.1.2. Vady obalu

Obal zboží musí odpovídat smlouvě a zároveň musí být takový, aby zajistil odpovídající ochranu zboží, např. při transportu.³⁶ Ochrana přepravovaného zboží však není jedinou funkcí obalu; v potaz je třeba vzít i další funkce, např. estetické nebo reklamní – i v tomto ohledu tedy musí prodávající dostát smlouvě, jinak bude mít zboží vady.³⁷

V nové úpravě si autorský kolektiv knihy Nový občanský zákoník správně všímá důležité změny: nový zákoník vypouští vadu spočívající v zabalení věci nebo opatření věci pro přepravu. Nový zákoník obecně vadu spočívající v zabalení věci nebo opatření věci pro přepravu neupraví, vady se tedy váží jen na vlastnosti věci, nikoliv na další povinnosti, jak tomu bylo dle § 420 ObchZ.³⁸ U speciální úpravy odpovědnosti za vady z kupní smlouvy je sice povinnost zabalit věc dle zvyklostí rovněž upravena (§ 2097 NOZ), porušení této povinnosti však nezakládá odpovědnost za vady. Dle § 2099 je věc vadná, nemá-li vlastnosti stanovené v § 2095 a 2096, nikoliv však § 2097. S porušením této povinnosti tak zákon nespojuje vznik povinnosti na straně prodávajícího, strany si ale mohou si ujednat, že odpovědnost za vady zakládá i nedodržení sjednaného způsobu

³³ RABAN in BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., RABAN, P. a kol. op. cit., s. 273.

³⁴ ROSE, F. D. *Blackstone's statutes on commercial and consumer law 2002/2003*. 11th ed. Oxford: Oxford University Press, 2002, 614 s. ISBN 0-19-925544-X. S. 265.

³⁵ TOMSA, M. *Kupní smlouva v obchodních vztazích - řádné dodání zboží a odpovědnost za vady jakosti* in *Obchodní právo*. 2004, roč.13, č. 9, s. 2-10. S. 3.

³⁶ RABAN in BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., RABAN, P. a kol. op. cit., s. 274.

³⁷ RABAN in BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., RABAN, P. a kol. op. cit., s. 275.

³⁸ BĚLOHLÁVEK, J. A.; ČERNÝ, F.; JUNGWIRTHOVÁ, M. a kol. *Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 830 s. ISBN: 978-80-7380-413-8. S. 578.

zabalení, příp. si sjednat např. smluvní pokutu za porušení této povinnosti. Odpovědnost prodávajícího by pak každopádně vznikla, pokud by absence vhodného obalu způsobila vady na věci. To vyplývá z § 2100 odst. 1, věta druhá NOZ: prodávajícímu vznikne odpovědnost za vadu, kterou způsobil porušením své povinnosti - povinnosti věc řádně zabalit (viz dále str. 24 této práce).

Ustanovení § 2097 dále specifikuje postup, který v obchodním zákoníku chybí: není-li ujednáno, jak má být věc zabalena (přednost má tedy smluvní ujednání), zabalí prodávající věc podle zvyklostí, nejsou-li, pak způsobem potřebným pro uchování věci a její ochranu. Stejným způsobem je prodávající povinen opatřit věc pro přepravu (§ 2097 NOZ). Nový občanský zákoník tak doplňuje původní ustanovení a explicitně upravuje, co se u obchodněprávní úpravy dá dovodit výkladem (užití zvyklostí při absenci smluvního ujednání ohledně obalu). U jiných smluvních typů by pak otázka vhodného zabalení musela být předmětem smluvního ujednání.

2.1.1.3. Vady v dokladech

Mezi kvalitativní vady se dále řadí vady v dokladech nutných k užívání zboží (§ 422 odst. 1 ObchZ a § 2099 odst. 1 NOZ). O vadu dokladu se nejedná, pokud chybí nebo pokud vadu mají doklady nutné k převzetí (např. náložný list) nebo k dispozici se zbožím. Ty je sice prodávající povinen dodat s ohledem na ustanovení § 417 ObchZ, s jejich vadou či absencí však není spojen vznik odpovědnosti za vady (bez dokladů nutných k převzetí zboží však nedojde k převzetí zboží a nebude tedy plněno³⁹).

Za vadu zboží se v případě dokladů považuje jen vada v dokladech nutných k užívání zboží, tedy např. návod k použití⁴⁰, M. Tomsa pak považuje za vadu jakýkoliv špatný pokyn či doporučení⁴¹. Takto extenzivní výklad je bezesporu na místě, neboť sleduje smysl ustanovení, kterým je zabránění vzniku dalších vad či škody vinnou absencí znalosti, jak výrobek používat. Ustanovení o vadách dokladu je převzato i u kupní smlouvy v novém občanském zákoníku (§ 2099 NOZ); dle obecných ustanovení vada dokladu odpovědnost za vady nezakládá.

³⁹ PELIKÁNOVÁ 2012 op cit., s. 273.

⁴⁰ BEJČEK in FALDYNA, F., BEJČEK, J. a kol. op. cit., 301.

⁴¹ TOMSA 2004 op. cit., s. 6.

2.1.1.4. Vady spočívající v dodání jiného zboží

Dalším druhem kvalitativní vady je dodání jiného zboží (§ 422 odst. 1 ObchZ a § 2099 odst. 1 NOZ). O dodání jiného zboží se jedná, pokud prodávající při dodání projevuje vůli plnit povinnost z existujícího závazkového právního vztahu (smlouvy). Pokud by tvrdil, že dodává jiné zboží, nejednalo by se o vadné plnění, ale o nesplnění smlouvy.⁴² Pokud se však strany dohodnou, že takové zboží bude přijato místo požadovaného zboží, původní závazkový právní vztah zanikne a vznikne nový i s novým předmětem plnění.⁴³

Úprava vad faktických je tedy až na drobné změny úpravou převzatou z obchodního zákoníku, za podstatnou považují především změnu v povinnosti zabalit řádně předmět smlouvy, jejíž porušení nadále nezpůsobuje vznik odpovědnosti za vady.

2.1.2. Vady kvantitativní

Vadou kvantitativní (či množstevní) se rozumí dodání většího či menšího množství, než bylo sjednáno. Ne vždy je však prakticky možné sjednat ve smlouvě přesné množství, jež má být dodáno. O vadu se proto nejedná, pokud je množství ve smlouvě určeno jen přibližně (nebo pokud přibližnost určení vyplývá z povahy zboží⁴⁴) a odchylka dodaného množství od množství sjednaného nepřekročí zákonem stanovenou toleranci pěti procent (§ 421 ObchZ a § 2098 NOZ), případně toleranci sjednanou ve smlouvě. Pro určení množstevní tolerance může být rozhodující také zavedená praxe mezi stranami nebo obchodní zvyklosti, obé má pak pro určení tolerance přednost před zákonnou úpravou, která nastupuje až v případě, že není tolerance ujednána nebo ze zmíněných okolností nevyplývá.⁴⁵ Platí tedy, že množství nemusí být ve smlouvě explicitně vyjádřeno – stačí, aby bylo z kontextu smlouvy odvoditelné. Pokud nebyl žádným způsobem založen předpoklad přibližného určení zboží, jedná se při dodání většího či menšího množství o vadné plnění.

⁴² KOPÁČ op. cit., s. 409.

⁴³ KOBLIHA, I. in KOBLIHA, I., KALFUS, J., KROFTA, J. a kol. *Obchodní zákoník: úplný text zákona s komentářem : podle stavu k 1.4. 2006*. Praha: Linde, 2006, 1554 s. ISBN 80-7201-564-8. S. 1132.

⁴⁴ BEJČEK in FALDYNA, F., BEJČEK, J. a kol. op. cit., s. 298.

⁴⁵ BEJČEK in FALDYNA, F., BEJČEK, J. a kol. op. cit., s. 299.

Bylo-li však dodáno zboží v menším množství nebo jen jeho část a odpovídá-li tomu příjmový či jiný doklad, nejde o vadné, nýbrž o částečné plnění (§ 422 odst. 2 ObchZ, § 2099 odst. 2 NOZ).⁴⁶ Věřitel je povinen takové plnění přijmout, neodporuje-li povaze závazkového právního vztahu nebo hospodářskému určení smlouvy (§ 329 ObchZ, § 1930 odst. 2 NOZ). Jestliže prodávající dodává zboží v dílčích dodávkách, posuzuje se každá dodávka samostatně.⁴⁷

V případě dodání většího množství může kupující dodávku přijmout (je pak povinen zaplatit odpovídající kupní cenu dle smlouvy) nebo odmítnout přijetí přebytečného zboží (§ 442 ObchZ, podobně § 2093 NOZ). Dle nového občanského zákoníku má kupující povinnost odmítnout přebytečné zboží bez zbytečného odkladu, jinak platí, že smlouva byla uzavřena i na zbývající množství. V zahraničních předpisech nalezneme i jiné, vůči kupujícímu benevolentnější řešení: ve Velké Británii má kupující možnost plnění dodané v menším množství odmítnout, naopak při dodání většího množství může odmítnout nejen nadbytečné zboží, ale i celé plnění.⁴⁸

2.2. *Vady právní*

Od vad faktických se odlišují vady právní, které obchodní zákoník upravuje v § 433 až 435: zboží má právní vadu, je-li bez souhlasu kupujícího zatíženo právem třetí osoby.⁴⁹ Vada může mít podobu vlastnického práva ke zboží, jiného věcného práva (např. práva zástavního) nebo práv z duševního vlastnictví (např. práv patentových). Vlastnické právo nabyté od nevlastníka v dobré víře nezatěžuje zboží právní vadou (§ 446 ObchZ).⁵⁰

Speciálně je upravena ochrana práv z duševního vlastnictví, která mají teritoriální povahu: zboží má vady, jestliže požívá právní ochrany podle právního řádu místa, kde má prodávající sídlo nebo místo podnikání, popř. bydliště, nebo jestliže prodávající v době uzavření smlouvy věděl nebo musel vědět, že toto právo požívá

⁴⁶ PLÍVA, S. *Obchodní závazkové vztahy*. 2. vydání. Praha: ASPI, a. s. 2009, s. 340.

ISBN: 978-80-7357-444-4. S. 175.

⁴⁷ TOMSA, M. in FALDYNA, F. a kol. *Obchodní právo*. Praha: ASPI Publishing, 2005, 1345 s. ISBN 80-86395-90-1. S. 717.

⁴⁸ ROSE, F. D. *Blackstone's statutes on commercial and consumer law 2002/2003*. 11th ed. Oxford: Oxford University Press, 2002, vii, 614 s. ISBN 0-19-925544-x. S. 270.

⁴⁹ BEJČEK in FALDYNA, F., BEJČEK, J. a kol. op. cit., s. 275.

⁵⁰ BEJČEK in FALDYNA, F., BEJČEK, J. a kol. op. cit., s. 313.

ochrany podle právního řádu státu, na jehož území má kupující sídlo nebo místo podnikání, popř. bydliště, nebo požívá-li ochranu dle právního řádu země, kam má být zboží prodáno nebo kde má být užíváno, za předpokladu, že prodávající o tomto místě prodání či užití věděl.⁵¹

O právních vadách pojednává nový občanský zákoník v obecné úpravě, v § 1916 odst. 1 písmeno d) a § 1920, a to obdobně jako v obchodním zákoníku: o vadné plnění se jedná, zcizí-li dlužník neoprávněně věc jako svoji (§ 1916 odst. 1 písmeno d) NOZ), což znamená, že k předmětu smlouvy existuje vlastnické právo třetí osoby. A dále toto ustanovení doplňuje § 1920 NOZ: předmět plnění má právní vadu, pokud k němu uplatňuje právo třetí osoba, to pak musí oznámit zciziteli bez zbytečného odkladu, což je změnou oproti obchodnímu zákoníku, který tuto povinnost nestanoví. Porušení práv třetích osob z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví je v novém občanském zákoníku upraveno u smlouvy o dílo. Dojde-li v důsledku použití předmětu díla k ohrožení nebo porušení práv třetích osob, zodpovídá za následky zhotovitel, nikoliv objednatel, respektive jak říká zákon, je z toho zhotovitel objednateli vázán, pokud o takové skutečnosti věděl nebo musel vědět v době uzavření smlouvy (§ 2616 NOZ). Nový občanský zákoník tak nestanoví odpovědnost zhotovitele jen za porušení těchto práv, ale i za jejich ohrožení, především však nový občanský zákoník rozšíří případnou odpovědnost i o situace, kdy zhotovitel o porušení „vědět musel“. Možné porušení či ohrožení práv může vyplývat i z jiného právního řádu, zhotovitel tak bude muset nejspíše provést dostatečný průzkum, nemá-li být uznána za splněnou podmínka, že o vadě vědět musel.⁵²

Jak bylo vyloženo, vymezení vadného plnění nedoznalo při rekonstrukci zásadnějších změn, u kupní smlouvy pak bylo z vymezení vadného plnění, jež bude zakládat odpovědnost za vady, vynechána vada spočívající v zabalení věci nebo opatření věci pro přepravu. Ačkoliv nerozumím plně motivaci zákonodárce pozměnit povinnosti prodávajícího právě tímto způsobem (v § 2097 NOZ dále naopak rozvádí, na rozdíl od obchodního zákoníku, jakým způsobem má být věc zabalena), nedomnívám se, že by tato změna v budoucnu znamenala výraznější komplikace v obchodních

⁵¹ PLÍVA op. cit., s. 176.

závazkových vztazích, vzhledem k tomu, že ujednání o obalu by pravděpodobně byla předmětem smluvního ujednání. Zároveň, pokud by porušení této povinnosti vedlo ke vzniku vady, bude prodávající odpovědný dle ustanovení § 2100 odst. 1 NOZ (viz str. 24 této práce).

⁵² PELIKÁNOVÁ 2012 op. cit., s. 276.

3. Rozsah odpovědnosti za vady

3.1. Vznik odpovědnosti

Prodávající odpovídá za vady, které mělo zboží v okamžiku přechodu nebezpečí škody na věci (§ 425 OZ a 2100 NOZ). V obecné úpravě nového občanského zákoníku není rozsah odpovědnosti za vady nijak explicitně vymezen, dovodíme však, že obecně vznikne zeiziteli odpovědnost za vady okamžikem, kdy poskytl vadné plnění. O jaký okamžik jde, pak určují právě jednotlivé smluvní typy. Prodávající odpovídá za vady, které mělo zboží v okamžiku přechodu nebezpečí škody na věci, i když se vada stane zjevnou až po této době; není tedy podstatné, kdy vyjde vada zboží najevo – to má dopad jen na běh tzv. notifikační lhůty (viz dále). Nelze ovšem spravedlivě požadovat po prodávajícím, aby za případné vady, které má zboží v době přechodu nebezpečí škody, odpovídal neomezeně, proto obchodní zákoník stanovuje objektivní dvouletou lhůtu od dodání zboží, ve které je nejpozději nutné vadu zjistit, aby mohlo být právo z vadného plnění uznáno u soudu (§ 428 odst. 1 ObchZ, stejně i § 2112 NOZ). Důvodem ustanovení dvouleté objektivní lhůty je také skutečnost, že po určité době lze jen stěží prokazovat, zda vada nevznikla až po přechodu nebezpečí škody na věci. Stanovením této lhůty je tedy také zabráněno řadě potencionálních sporů, u kterých by se velmi těžko nacházelo řešení. Jak již bylo řečeno, rozhodným okamžikem pro vznik odpovědnosti za vady je u kupní smlouvy okamžik přechodu nebezpečí škody na zboží. Důvodem pro toto časové určení je fakt, že mnoho smluv je uzavíráno distančně a k přímému předání zboží kupujícímu prodávajícím tedy často vůbec nedojde; bylo tedy nutné nastavit okamžik, ke kterému se odpovědnost za vady bude vázat. Nebezpečí škody pak přechází na kupujícího okamžikem převzetí zboží nebo ve chvíli, kdy je kupujícímu umožněno se zbožím nakládat (§ 455 ObchZ, respektive § 2121 NOZ), případně předáním věci dopravci v souladu se smluvním ujednáním (§ 457 ObchZ, respektive § 2123 NOZ). Strany si mohou domluvit dřívější přechod nebezpečí jen tehdy, je-li zboží dostatečně individualizováno (§ 459 ObchZ),⁵³ což lze i dle nového občanského zákoníku (§ 1 odst. 2 NOZ).

⁵³ PELIKÁNOVÁ 2012 op. cit., s. 270.

Dle odstavce druhého § 425 ObchZ (respektive dle § 2100 NOZ) odpovídá prodávající také za jakoukoliv vadu, která vznikne po přechodu nebezpečí škody na věci porušením jeho povinnosti. Předpokladem vzniku takové odpovědnosti je jednak protiprávní jednání prodávajícího, jednak vznik vady a příčinná souvislost mezi jednáním a vadou.⁵⁴ I. Pelikánová dodává, že jde o „jiné“ porušení povinnosti, neboť už vznik odpovědnosti dle § 425 odst. 1 ObchZ je vždy důsledkem porušením povinnosti (povinnosti dodat zboží bez vad).⁵⁵ Jelikož není podstatné, kdy byla povinnost (která způsobila vadu) porušena, mohlo k takovému porušení dojít i před přechodem nebezpečí škody na věci, např. použitím nevhodného či nekvalitního materiálu.⁵⁶ Dalším příkladem může být např. nesplnění povinnosti prodávajícího zboží řádně zabalit: vada pak vznikne až po přechodu nebezpečí škody na věci, např. během přepravy, ale objektivně v důsledku porušení povinnosti prodávajícího.⁵⁷

Speciální úpravu rozsahu odpovědnosti za vady nalezneme ve smlouvě o koupi najaté věci, pro kterou obchodní zákoník stanoví jako rozhodné ty vlastnosti, které měla mít najatá věc v okamžiku předání do nájmu⁵⁸ a lhůty pro oznámení vad koupené věci se počítají ode dne, kdy nájemce najatou věc převzal (§ 495 odst. 1 a 2 ObchZ), neboť měl od této chvíle možnost věc používat i provést její prohlídku. Za vady nelze považovat snížení hodnoty věci, za které odpovídá nájemce nebo které vznikly běžným opotřebením.⁵⁹ Speciální úpravu pro koupi najaté věci nový občanský zákoník z obchodního zákoníku nepřejal, i v takovémto případě se tedy užijí pravidla pro kupní smlouvu. V praxi to tedy znamená, že prodávající přichází o výhodu, neboť lhůta pro oznámení vad, která dříve běžela již od předání najaté věci, začne běžet od okamžiku přechodu nebezpečí škody na věci dle kupní smlouvy.

Rozsah odpovědnosti ze smlouvy o dílo je upraven stejně jako u kupní smlouvy, liší se však rozhodný okamžik pro odpovědnost zhotovitele za vadu; za vadu zodpovídá, mělo-li jí dílo v okamžiku předání, přechází-li však nebezpečí škody na objednatele později, je rozhodná doba tohoto přechodu. (§ 560 odst. 2 ObchZ, stejně tak § 2617 NOZ). Dále odpovídá zhotovitel za vady, jež sice vznikly až po předání díla či po

⁵⁴ PELIKÁNOVÁ 1997 op. cit., s. 91.

⁵⁵ PELIKÁNOVÁ 2012 op. cit., s. 272.

⁵⁶ PELIKÁNOVÁ 1997 op. cit., s. 92.

⁵⁷ BEJČEK in FALDYNA, F., BEJČEK, J. a kol. op. cit., s. 303.

⁵⁸ PELIKÁNOVÁ 1997 op. cit., 362.

přechodu škody na věci, ale byly způsobeny porušením povinnosti zhotovitele (§560 odst. 3 ObchZ a § 2616 NOZ). Zde může jít např. o některé součástky věci, která způsobí vadu zhotovené věci.⁶⁰ Nový občanský zákoník pak u vad stavby stanoví odpovědnost dalších subjektů účastnících se na vyhotovení díla: se zhotovitelem odpovídá za vady společně a nerozdílně i poddodavatel zhotovitele, dodavatel stavební dokumentace nebo osoba provádějící dozor nad stavbou (§ 2630 NOZ). Rozšíření odpovědnosti na další osoby zodpovědné na výsledné podobě díla zvyšuje právní jistotu objednatele ohledně vymahatelnosti práv vzniklých z vadného plnění. Je i úlevou pro zhotovitele, který v případě vady stavby není nadále jediným povinným.

Co se týče vymezení rozsahu odpovědnosti za vady, nepřináší nová právní úprava změny, jen u odpovědnosti za vady stavby dochází k rozšíření odpovědnosti na další subjekty podílející se na vytvoření díla.

3.2. Liberace

3.2.1. Použití věcí dodaných kupujícím

Liberačním důvodem u faktických vad bude pro prodávajícího skutečnost, že vady byly způsobeny při výrobě použitím věcí, které prodávajícímu dodal kupující, a jejichž nevhodnost nemohl prodávající odhalit, nebo na níž kupujícího upozornil, avšak ten trval na jejich použití (§ 423 ObchZ, podobně též § 2102 NOZ, dále též § 561 ObchZ pro smlouvu o dílo). U smlouvy o dílo musí být takový projev vůle objednatele písemný (§ 551 odst. 1 věta druhá ObchZ).⁶¹

Nový občanský zákoník stanoví, že práva kupujícího z vad, které vznikly použitím věci, kterou předal kupující prodávajícímu, nejsou dotčena; to však neplatí v případě, že kupující byl na nevhodnost předané věci upozorněn, nebo prokáže-li se, že prodávající nemohl při vynaložení dostatečné péče nevhodnost zjistit (o odbornosti vynaložené péče viz dále). Formulace tohoto ustanovení se od obchodního zákoníku liší, ale ve své podstatě se možnost a způsob liberace pro prodávajícího prvním

⁵⁹ TOMSA, M. in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník: komentář*. 13. vyd. Praha: Beck, 2010, XX, 1469 s. ISBN 978-80-7400-354-7. S. 1147.

⁶⁰ ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Smlouva o dílo*. Vyd. 1. Praha : C.H. Beck, 2010, 220 s. ISBN 978-80-7400-311-0, s. 103.

odstavcem § 2102 NOZ nemění – z formulace věty první je však evidentní důraz na fakt, že za vady vzniklé použitím věci dodané kupujícím odpovídá prodávající. Až za splnění určitých dalších podmínek (upozornění na nevhodnost nebo prokázaná nemožnost nevhodnost materiálu odhalit) je pro prodávajícího možné se odpovědnosti zprostit. Zdá se tedy, že k odlišné formulaci tohoto ustanovení došlo především kvůli zjednodušení a zpřehlednění, když byla jediná věta § 423 ObchZ rozdělena na dvě.

Ustanovení § 2102 odst. 2 NOZ však představuje změnu v možnosti liberace prodávajícího, a to v jeho prospěch (možnost jak se zprostit odpovědnosti je širší), když rozšiřuje možnost liberace z odpovědnosti z vad vzniklých z věcí dodaných kupujícím i na postup doporučený kupujícím. Prodávající se tak může zprostit odpovědnosti i v případě postupu dle návrhů, vzorků nebo podkladů, které opatřil kupující. I zde ovšem platí, že na nevhodnost takového postupu musel být kupující upozorněn, nebo tuto nevhodnost nemohl prodávající při vynaložení dostatečné péče odhalit. Takováto úprava existuje v obchodním zákoníku pouze pro odpovědnost za vady ze smlouvy o dílo (§ 561 ObchZ); nový občanský zákoník ji však stanoví i pro odpovědnost za vady při koupi věci movité.

3.2.2. Vědomost prodávajícího o vadách věci

Další liberační důvod upravuje ustanovení § 424 ObchZ: prodávající za vady neodpovídá, jestliže kupující v době uzavření smlouvy o vadách věděl, nebo musel vzhledem k okolnostem vědět. Zde může jít např. o zboží použité nebo delší dobu skladované, u něž kupující ví, že je kvalita snížena.⁶² Nová úprava také nezná odpovědnost prodávajícího za vady, jež jsou očividné, a o kterých kupující ví, respektive musí vědět. Tato formulace se podstatně neliší od dikce nového občanského zákoníku, jelikož pod obratem „musel poznat“ se skrývá to, že o vadě kupující věděl (poznal ji) nebo „musel vědět“ (je k jeho tíži, pokud mohla být poznána a on ji nepoznal). Nový je koncept „obvyklé pozornosti“ – je to taková vada, kterou lze při vynaložení této míry (obvyklé) pozornosti odhalit. Nahrazuje tak obchodněprávní „věděl nebo musel vědět“.

⁶¹ PELIKÁNOVÁ 1997 op. cit., s. 585.

⁶² TOMSA 2004 op. cit., s. 6.

Obchodní zákoník ještě obsahuje obrat „s přihlédnutím k okolnostem, za nichž byla smlouva uzavřena“. Ten v nové úpravě nenajdeme, dá se ale předpokládat, že možnost kupujícího poznat vady při uzavření smlouvy by byla vždy posuzována s přihlédnutím k okolnostem, za kterých byla smlouva uzavřena, tudíž se vsuvka v nynější účinné úpravě jeví jako nadbytečná. Liberační důvod dle § 2103 NOZ se neuplatní, ujistil-li prodávající kupujícího výslovně, že zboží nemá vady, nebo jestliže prodávající zastřel vadu lstí, liberace dle § 424 ObchZ není možná, pokud se vady týkají vlastností zboží, které zboží mělo mít podle smlouvy. Tyto dva způsoby exempce z popsání liberačního důvodu se od sebe tedy očividně liší; zatímco dle nové úpravy je k tomu, aby kupující požíval práv z těchto zjevných vad nutné ubezpečení prodávajícího, že je zboží bez vad, dle obchodního zákoníku musí jít o vady, které zboží mělo mít podle smlouvy. Dle obchodního zákoníku nebylo třeba žádného ujištění (místo něj je zde ujištění ve formě ujednání smlouvy), dle nového občanského zákoníku je pro právo z vadného plnění u zjevných vad nutné ujištění prodávajícího, že věc je bezvadná. Na druhou stranu se práva z vadného plnění dle obchodního zákoníku týkají jen vad vlastností výslovně stanovených smlouvou, kdežto v úpravě nového občanského zákoníku je prodávající po ujištění bezvadnosti odpovědný za jakoukoliv vadu, tedy nejen vadu vlastností stanovené ve smlouvě. Je tedy otázkou, která z úprav je ke kupujícímu vstřícnější. Předpokládáme-li, že podstatné vlastnosti věci budou ve smlouvě většinou stanoveny, je pak nová úprava pro kupujícího nevýhodnější, neboť bez zmíněného „ujištění“ mu žádná práva ze zjevné vady nevzejdou, kdežto podle staré úpravy mu ze zjevných vad vznikají práva z odpovědnosti za vady (z vad vlastností ve smlouvě upravených). Rovněž zproštění se odpovědnosti za vady se pro prodávajícího dle výše popsání jeví snazší v úpravě nového občanského zákoníku. Posílení práv kupujícího naopak plyne z uzákonění nemožnosti prodávajícího zprostit se odpovědnosti z popsané „poznatelné vady“, zastřel-li prodávající vadu lstivě, nebo ujistil-li výslovně kupujícího, že je věc bez vad, která v úpravě obchodního zákoníku chybí.

3.2.3. Chyba ve stavební dokumentaci a selhání dozoru

Možnost liberace zhotovitele z vad stavby je v novém občanském zákoníku stanovena pro případ, kdy vadu způsobila jen chyba ve stavební dokumentaci nebo selhání dozoru, pokud dokumentaci nebo dozor dodala či vykonávala osoba, již si zvolil objednatel (§ 2630 odst. 2 NOZ). Důkazní břemeno o tom, zda se vada výrobku vyskytovala na zhotovené věci již v době předání (nebo že byla způsobena vadou zhotovitele), nese objednatel, dokazovat zmíněné se pak bude především znaleckým posudkem.⁶³

3.2.4. Liberační důvody u právních vad

Možnost liberace z právních vad stanoví obchodní zákoník následovně: odpovědnost za vady prodávajícímu nevznikne, jestliže kupující v době uzavření smlouvy o právu třetí osoby věděl, nebo byl-li prodávající při plnění svých povinností povinen postupovat dle podkladů, které mu poskytl kupující (§ 434 ObchZ). V novém občanském zákoníku se uplatní i tento liberační důvod, to ovšem nejen v případě, kdy nabyvatel o právní vadě věděl, ale také „musel vědět“. Na kupujícího je tedy kladena větší odpovědnost ohledně znalosti (či ověření si neexistence) právních vad (prodávajícímu tak stačí dokázat, že kupující o vadách „musel vědět“, nikoliv, že o nich věděl).

Dále je v novém občanském zákoníku liberačním důvodem z odpovědnosti za právní vady skutečnost, že nabyvatel věděl, že právo k předmětu nepatří zcizitel, nebo že není oprávněn takové právo zřídit, a právo k předmětu na sebe převedl; z takové vady pak nevznikají nabyvateli žádná práva a zcizitel tedy za ni nebude odpovědný (§ 1920 odst. 2 NOZ). Zcizitel dále nebude odpovědný za právní vady, jež jsou zjizitelné z veřejného seznamu. Tyto liberační důvody se neuplatní, pokud zcizitel vadu listivě zastřel nebo nabyvatele ujistil, že věc takovou vadu nemá, nebo že je věc vůbec bez vad (§ 1917 NOZ).

⁶³ ŠTENGLOVÁ op. cit., s. 103.

Lze tedy konstatovat, že liberační důvody doznaly během rekodifikace poměrně podstatnou změnu v ustanovení § 2102 odst. 2 NOZ, které umožňuje liberaci prodávajícího v případě, že vada vznikla postupem určeným kupujícím. Je jistě bez pochyb, že takovouto vadu by nešlo spravedlivě připisovat k tíži prodávajícího. Je pravděpodobné, že se toto pravidlo týkající se postupu prodávajícího, respektive zhotovitele užije více u smlouvy o dílo (pro kterou toto pravidlo bylo ustanoveno již v obchodním zákoníku), je ovšem bezpochyby na místě, aby tato možnost liberace byla ustanovena i pro prodávajícího.

4. Prohlídka zboží a notifikace vad

4.1. Prohlídka zboží

Kromě již zmíněné klasifikace vad na faktické a právní je dalším možným rozlišením druhů vad rozlišení na vady skryté a zjevné; obchodní zákoník tuto terminologii nepoužívá (nový občanský zákoník pak používá pouze termín skryté vady), ale de facto takové rozlišení provádí.⁶⁴ Toto určení je zásadní pro uplatnění nároků z odpovědnosti za vady. Posouzení toho, zda je vada skrytá či zjevná, záleží na tom, zda je možné vadu odhalit, či ne. Obchodní zákoník proto stanovuje pro kupujícího povinnost dodávané zboží prohlédnout – vykonání prohlídky je následně podmínkou pro případné úspěšné uplatnění nároku z vad. Některé evropské právní úpravy k ustanovení takové povinnosti nepřistupují, kupující v nich tedy není zatížen další povinností. Např. španělský obchodní zákoník vyžaduje, aby kupující provedl prohlídku věci pouze tehdy, požádá-li jej o to prodávající, maďarský občanský zákoník zužuje povinnost kupujícího, který nemusí kontrolovat ty vlastnosti věci, které jsou certifikovány prodávajícím.⁶⁵ Dle amerického Uniform Commercial Code pak může kupující po prohlídce zboží buďto odmítnout (pokud není v souladu se smlouvou), nebo přijmout. Při odmítnutí vadného zboží má však kupující jiné možnosti k nápravě porušení smlouvy („*remedies for breach of contract*“), než když reklamuje vadné zboží po jeho přijetí.⁶⁶ (I přijmutí vadného zboží lze později v taxativně daných případech zrušit, zrušení je ale podmíněno zachováním plnění v nezměněném stavu.⁶⁷)

Povinnost prohlídky je stanovena v § 427 ObchZ (respektive § 2104 NOZ, který ustanovení z obchodního zákoníku přejímá) na dobu „co nejdříve“ po přechodu nebezpečí škody na věci. Výjimka z povinnosti učinit prohlídku „co nejdříve“ je stanovena v odstavci druhém (respektive § 2105 odst. 1 NOZ), a to pro případy, kdy smlouva stanoví odeslání zboží prodávajícím, kdy kupující zboží opět odesílá bez

⁶⁴ PLÍVA in PELIKÁNOVÁ, I. a kol. op. cit., s. 265.

⁶⁵ *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)*. Full Edition. Edited by Study Group on a European Civil Code/Research Group on EC Private Law. (Acquis Group), sellier european law publishers, 2009. 6563 s. ISBN 978-3-86653-098-0. S. 1350.

⁶⁶ FRIEDMAN, J. M. *Contract remedies in a nutshell*. St. Paul: West Publishing, 1981, 323 s. ISBN 0-314-60373-5. S. 161.

možnosti ho řádně prohlédnout nebo když je zboží během přepravy přeměrováno na jiné místo určení. V takové situaci se povinnost provést prohlídku posouvá až na dobu, kdy je zboží dopraveno do místa určení nebo nového místa určení, ovšem jen za podmínky, že prodávající věděl nebo musel vědět o možnosti změny místa určení nebo opětného odeslání (§ 427 odst. 2 ObchZ a § 2105 odst. 2 NOZ). Tato vědomost se může odvozovat i z povahy zboží (případně jeho obalu) nebo obchodních zvyklostí.⁶⁸ Obchodní zákoník dále stanovuje, že neprohlédne-li či nezajistí-li kupující prohlídku věci ve stanovenou dobu, nemůže uplatnit nároky z vad, ledaže by prokázal, že zboží mělo vady již v době přechodu nebezpečí škody na zboží (§ 427 odst. 3 ObchZ). Pro smlouvu o dílo je upravena povinnost provést prohlídku (§ 562 odst. 1 ObchZ), podle možnosti co nejdříve po převzetí díla (srovnej „po přechodu nebezpečí škody na věci“ u kupní smlouvy dle §427 ObchZ – smlouva o dílo v mnoha případech neváže splnění na přechod nebezpečí škody na věci a při určitých smlouvách o dílo vůbec nepřechází nebezpečí škody na věci na zhotovitele⁶⁹ – jde např. o opravu věci). Pro prohlídku věci se v úpravě nového občanského zákoníku použije jeho obecná úprava.

4.1.1. Odbornost provedení prohlídky

Pokud kupující prohlídkou vady nezjistil a měl zjistit, práva z odpovědnosti za vady mu nemohou být uznána. Proto je zásadní určit míru odbornosti, která musí být pro zjištění vad vynaložena: obchodní zákoník požaduje tzv. odbornou péči (§ 428 ObchZ), nový občanský zákoník pak přináší změnu v podobě tzv. „dostatečné péče“ (viz § 2112 NOZ). Touto změnou se při prohlídce zboží zvýhodňuje pozice kupujícího, neboť „dostatečnou“ péčí se míní běžná, avšak důkladná péče. Odborná péče, s níž operuje obchodní zákoník, zjevně vyžaduje vyšší stupeň odbornosti při zhodnocení předané věci či opatřeného návrhu než jen péče „dostatečná“. Od kupujícího se tedy napříště očekává nižší míra péče, což je jistým snížením náročnosti povinnosti kupujícího, které však vyplývá ze skutečnosti, že v závazkovém právním vztahu, na který se občanský zákoník vztahuje, nestojí v pozici kupujícího vždy podnikatel – odborník (či jiná osoba určená dle § 261 ObchZ), u nějž se musí určitá míra odbornosti

⁶⁷ FRIEDMAN op. cit., s. 163.

⁶⁸ PELIKÁNOVÁ 1997 op. cit., s. 99.

⁶⁹ PELIKÁNOVÁ 1997 op. cit., s. 587.

vyžadovat, ale jakákoliv fyzická či právnická osoba, po níž nelze spravedlivě výkon odborné péče očekávat. Pro prohlídku díla stanoví obchodní zákoník taktéž povinnost vynaložení odborné péče (§ 562 odst. 2 ObchZ), nový občanský zákoník vyžaduje při odhalování vad náležitou pozornost (§ 2618 NOZ), tedy vhodnou nebo obvyklou míru pozornosti, což je jistě menší zátěž, než podmínka odborné péče obchodního zákoníku.

4.2. *Notifikace vad*

Pouhé provedení prohlídky zboží však neznamená splnění povinností kupujícího nutných pro možnost uplatňovat nároky z odpovědnosti za vady; nezbytné je především oznámení vad v zákonné lhůtě, jehož nesplnění má za následek oslabení práv z odpovědnosti za vady. Samotné splnění povinnosti zboží prohlédnout bez oznámení vad je tedy pro výkon práv méně podstatné, zásadnější je následné oznámení vady. Povinnost notifikace vad a případné následky absence takového oznámení upravuje § 428 ObchZ, respektive § 2112 NOZ, jehož obsahový základ je opět převzat z obchodního zákoníku, nová formulace je však stručnější a přehlednější. Kupující je povinen podat prodávajícímu zprávu ohledně vad, přičemž platí, že vady zjevné, tedy ty, které kupující mohl při prohlídce odhalit při vynaložení odborné péče (srovnej níže „dostatečné péče“ v dikci nového občanského zákoníku), musí oznámit bez zbytečného odkladu poté, co je zjistil nebo měl při prohlídce zjistit, a vady skryté (ty, které při prohlídce zjistit nemohl,) pak bez prodlení poté, co vady zjistil nebo mohl zjistit při vynaložení odborné (resp. dostatečné) péče, nejpozději však do dvou let od dodání zboží.⁷⁰ Tato lhůta běží od dodání zboží nebo od dojití zboží do místa určení.⁷¹ Dvouletá lhůta pro notifikaci vad skrytých se objevuje v mnoha národních evropských právních úpravách (např. Dánsko, Estonsko či Slovensko), ale např. španělský obchodní zákoník má úpravu složitější a obecná lhůta pro oznámení skrytých vad je pouze třicet dní,⁷² vady zjevné musí být oznámeny v okamžiku zjištění při prohlídce.⁷³

⁷⁰ TOMSA in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. op. cit., s. 1088.

⁷¹ BEJČEK in FALDYNA, F., BEJČEK, J. a kol. op. cit., s. 307.

⁷² *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR)* op. cit., s. 1359.

⁷³ JIMÉNEZ SÁNCHEZ, G. J. *Lecciones de derecho mercantil*. 11. ed., revisada y puesta al día. Reimpresión. Madrid: Ed. Tecnos, 2007. ISBN 84-309-4442-7. S. 407.

Práva z vadného plnění z nájemní smlouvy musí být u pronajímatele uplatněna nejpozději do konce doby, na kterou byl nájem sjednán (§ 721 odst. 2 OZ), v novém občanském zákoníku je stanovena na šest měsíců (§ 2208 odst. 3 NOZ). Na rozdíl od obecné úpravy dle § 1921 odst. 1 NOZ, podle které musí nabyvatel vytknout zjištěnou vadu bez zbytečného odkladu (a zároveň v objektivní lhůtě šesti měsíců od převzetí předmětu plnění), je tak nájemci dána velká časová benevolence, ve které se může rozhodnout právo z vadného plnění uplatnit, u jiných smluvních typů je právo z vadného plnění podmíněno okamžitým vytknutím nebo oznámením vady.

Pro smlouvu o prodeji podniku obchodní zákoník stanoví, že ke dni účinnosti smlouvy je prodávající povinen předat a kupující převzít věci zahrnuté do smlouvy, o nichž se sepíše seznam podepsaný oběma stranami (§ 483 odst. 1 ObchZ). V tomto seznamu musí prodávající upozornit kupujícího na všechny vady převáděných věcí, práv i jiných majetkových hodnot, o kterých ví nebo musí vědět, jinak bude odpovědný za škody, kterým by tímto upozorněním bylo možno zabránit (§ 484 ObchZ). Tento zápis je stěžejní i pro uplatnění odpovědnosti z vad, důsledky jejich neuvedení jsou shodné s neprovedením notifikace vad dle úpravy kupní smlouvy. Zápis je tedy vlastně prostředkem notifikace vad a převzetí plní funkci prohlídky, avšak jen ve vztahu k chybějícím a vadným věcem v obvyklém smyslu slova,⁷⁴ např. právní vady se notifikují způsobem ustanoveným pro kupní smlouvu. U chybějících věcí nebo zjištěných vad (tj. u vad zjevných), které nebyly zachyceny v seznamu, není možné uplatnit nárok na slevu u soudu, s výjimkou situace, kdy prodávající o takovýchto vadách či chybějících věcech věděl v době předání věci (§ 486 odst. 1 ObchZ). To neplatí, jedná-li se o vady zjištěné až při provozu podniku (tj. vady skryté). Vady skryté musí kupující oznámit prodávajícímu bez zbytečného odkladu poté, co vady zjistil nebo mohl zjistit při vynaložení odborné péče, nejpozději však do šesti měsíců ode dne účinnosti smlouvy (§486 odst. 1 ObchZ). Povinnost učinit zápis o předání závodu (dle obchodního zákoníku podniku) vyplývá i z nového občanského zákoníku, stejně jako povinnost v tomto zápisu upozornit kupujícího na vady, o kterých ví nebo o kterých vědět měl a mohl (§ 2179 odst. 1 NOZ), dále se použije obecná úprava.

⁷⁴ PELIKÁNOVÁ 1997 op. cit., s. 334.

I pro smlouvu o dílo stanoví zákon povinnost vady zjištěné při prohlídce díla bez zbytečného odkladu (od zjištění při prohlídce, respektive od chvíle, kdy je při takové prohlídce měl zjistit, či kdy mohly být zjištěny při vynaložení odborné péče) oznámit (§562 odst. 2 ObchZ). V posledně jmenovaném případě tak musí objednatel učinit nejpozději do dvou let (u staveb do pěti let) od předání díla (§ 562 odst. 2 písm. c) ObchZ a taktéž § 2618 NOZ a § 2629 odst. 1 NOZ), přičemž u vad stavby může prováděcí předpis tuto dobu zkrátit pro některé části stavby až na dva roky (§ 2629 odst. 2 NOZ). Jsou-li vady důsledkem skutečností, o kterých zhotovitel věděl nebo musel vědět v době předání díla, dle rozsudku Nejvyššího soudu nebrání přiznání práv z odpovědnosti za vady uplynutí výše zmíněné lhůty.⁷⁵ Tento závěr potvrzuje i další rozsudek Nejvyššího soudu, který říká, že jestliže zhotovitel dodal vědomě vadné dílo a tedy o vadách musel vědět či věděl, je jeho odpovědnost posuzována přísněji a nemůže uplatnit námitku, že vady nebyly kupujícím včas oznámeny.⁷⁶

4.2.1. Vady zjevné

K charakteristice vady zjevné judikoval Nejvyšší soud⁷⁷, že vada zjevná je jen taková vada, jejíž existence je kupujícímu (popř. objednateli) zjevná „na pohled“, popř. taková, kterou lze zjistit běžnými zkouškami. Je ovšem nutné i ve světle tohoto rozhodnutí dodržet zákonný požadavek odborné péče při prohlídce; výraz „na pohled“ pak lze chápat jako prohlédnutí odborníkem (ve smyslu odborné znalosti podnikatele ve svém oboru). Z rozhodnutí dále vyplývá, že za zjevnou vadu nelze považovat vadu, jež by kupující odhalil pouze prohlídkou spojenou s destrukcí zboží, nebo která se projeví až při používání díla. Nejvyšší soud se tak vyjádřil ve prospěch kupujícího, jehož zákonná povinnost prohlídky je pevně dána, a nelze mu tak přičítat k tíži neoznámení vady, která se vyskytne např. uvnitř výrobku, jak tomu bylo v citovaném rozhodnutí.

⁷⁵ Z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2008, spis. zn. : 32 Odo 1604/2006, čerpáno z databáze ASPI.

⁷⁶ Z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. března 2007, sp. zn. 32 Odo 1387/2005, čerpáno z databáze ASPI.

⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. března 2007, sp. zn. 32 Odo 1387/2005, čerpáno z databáze ASPI.

4.2.2. Vady skryté

Zásadním atributem vady skryté je její existence v době přechodu nebezpečí škody na věci. Nejedná se tedy o vadu, která v dvouleté lhůtě vznikla, ale pouze vyšla najevo (§ 425 odst. 1 ObchZ). Vady skryté dle nového občanského zákoníku mohou být vytknuty nejpozději do šesti měsíců od převzetí plnění (§ 1921 odst. 1 NOZ). Ovšem tato lhůta bude dle nové občanskoprávní úpravy platná jen tam, kde nestanoví zákoník jinak; např. u koupě věci movité jde nadále o dvouletou lhůtu (§ 2112 NOZ), u nemovité (stavby spojené se zemí pevným základem) je lhůta pro oznámení vad pět let od nabytí (§ 2129 odst. 2. NOZ), tedy stejně jako v úpravě obchodního zákoníku, dvouletá lhůta je stanovena i pro odpovědnost za vady ze smlouvy o dílo (§ 2618 NOZ). Oprávněné vytknutí vady má za následek stavění této lhůty. Lhůta pro uplatnění práv z vadného plnění (stejně jako záruční doba) tak neběží po dobu, kdy nabyvatel nemůže vadný předmět užívat (§ 1922 odst. 2 NOZ).

Zákonná lhůta „bez zbytečného odkladu“ (§ 428 odst. 1 ObchZ a taktéž § 2112 odst. 1 NOZ), nedohodnou-li si strany lhůtu ve smlouvě odlišně, bude závislá na množství a povaze zboží, stejně jako na obtížnosti zjišťování vad.⁷⁸ Lhůta pro oznámení běží od chvíle, kdy kupující vadu zjistil, měl při prohlídce zjistit, nebo kdy vady mohly být později při vynaložení odborné (resp. dostatečné) péči zjištěny.⁷⁹ U právních vad započne běh lhůty v momentu, kdy se kupující o právu třetí osoby k věci dozvěděl – obchodní zákoník mu určuje povinnost oznámit uplatnění práva třetí osobou bez zbytečného odkladu v ustanovení § 435 odst. 1.

Kupujícímu jsou tedy stanoveny dvě povinnosti: bezprostředně po přechodu nebezpečí škody na věci zboží prohlédnout, a pokud objeví vady, tak je bez zbytečného odkladu oznámit (tzv. notifikační povinnost). Dle obecné úpravy nového občanského zákoníku (§ 1921 odst. 1 NOZ) je nabyvateli stanovena jen lhůta pro oznámení vady (a to bez zbytečného odkladu poté, co měl možnost věc prohlédnout a vadu zjistit); jelikož ale povinnost oznámit vadu běží od chvíle, kdy měl možnost věc prohlédnout, je logické, že prohlídka věci musí také nastat v momentě, kdy je možná, jinak by prodlení s prohlídkou znamenalo i prodlení s oznámením potenciální vady.

⁷⁸ DĚDIČ, J. *Obchodní zákoník: komentář Díl IV. § 221 - § 775*. Praha: Polygon, 2002, S. 3059-4079. ISBN 80-7273-071-1. S. 3444.

⁷⁹ PLÍVA, S. in PELIKÁNOVÁ, I. a kol. op. cit., s. 270.

Jak již bylo uvedeno, vytknutí vady je předpokladem pro úspěšné uplatnění práva z vadného plnění u soudu. Pro úplnost je třeba dodat, že práva z vadného plnění v případě, že vady nebyly včas notifikovány, nezanikají a mohou být uplatněna u soudu – pokud však prodávající namítne, že kupující nesplnil notifikační povinnost, nemůžou mu být práva soudem přiznána (§ 428 odst. 2 ObchZ, respektive § 1921 odst. 2 NOZ, pravidlo se opakuje i v ustanoveních o kupní smlouvě, konkrétně v § 2112 odst. 2 NOZ). To ovšem neplatí, pokud je vada důsledkem skutečnosti, o které zcizitel věděl nebo musel vědět (§ 428 odst. 3 ObchZ, respektive § 1921 odst. 3 a § 2112 odst. 2 NOZ). Krom nevyhmatelnosti práv (L. KOPÁČ označuje tento stav jen jako „omezenou vymahatelnost“⁸⁰) je dalším důsledkem neoznámení vad zánik práva odstoupit od smlouvy podle § 441 ObchZ.⁸¹ V úvahu nepřichází ani nárok na slevu nebo možnost započtení nároku na slevu vůči kupní ceně.⁸² Následek neoznámení v podobě nemožnosti vymožení práva z odpovědnosti za vady (viz výše) nemá vliv na vymahatelnost dalších práv vznikajících z porušení smluvní povinnosti, jako jsou právo na náhradu škody způsobené vadami nebo smluvní pokuta.⁸³

4.2.3. Způsob notifikace

Pro způsob oznámení vad nestanovuje obchodní zákoník povinnou formu ani obsah, měl by však obsahovat dostatečně konkrétní určení vad (zde stačí uvést, jak se vada projevuje, neboť kupující není povinen vymezit, čím je vada způsobena⁸⁴) a obvykle i specifikaci nároku; ani to však zákoník výslovně nevyžaduje.⁸⁵ Nárok může být specifikován i v samostatném úkonu provedeném bez zbytečného odkladu po oznámení vad (§ 436 odst. 2 ObchZ). Nový občanský zákoník pak upřesňuje povinnost notifikace, když stanoví, že vadu musí nabyvatel vytknout označením vady nebo oznámením, jak se vada projevuje (§ 1921 odst. 1 NOZ). Jak vyplývá z judikatury Nejvyššího soudu, je nepodstatné, zda byly vady oznámeny ústně, či např. telefonicky,

⁸⁰ KOPÁČ op. cit., s. 416.

⁸¹ KOPÁČ op. cit., s. 417.

⁸² KOPÁČ op. cit., s. 425.

⁸³ KOPÁČ op. cit., s. 418.

⁸⁴ RABAN in BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., RABAN, P. a kol. op. cit., s. 277.

⁸⁵ PLÍVA in PELIKÁNOVÁ, I. a kol. op. cit., s. 271.

neboť pro notifikaci vad zákon písemnou formu nestanoví.⁸⁶ To platí i dle nového občanského zákoníku, a to dle obecného pravidla, že každý má právo si pro své jednání zvolit libovolnou formu, není-li v této volbě omezen zákonem (§ 559 NOZ). Je však evidentní, že písemné oznámení je pro kupujícího zárukou snadnějšího prokázání skutečnosti, že bylo učiněno. Oznámení stačí do konce notifikační lhůty odeslat a lhůta je zachována, i když oznámení prodávajícímu nedošlo nebo došlo se zpožděním; prodávající tak nese riziko, které je spojeno s doručením zprávy o vadě, za kterou je zodpovědný, což je výjimkou proti obecnému pravidlu § 45 odst. 1 OZ (respektive § 570 odst. 1 NOZ) o počítání času, jejíž odůvodnění vyplývá jednak z dikce zákona (§ 428 odst. 1 ObchZ stanoví, že právo nemůže být přiznáno, jestliže kupující *nepodá zprávu bez zbytečného odkladu*) a jednak z povahy notifikačních lhůt.⁸⁷ Kdyby vada vyšla najevo až těsně před koncem lhůty stanovené v § 428 odst. 1 písm. c) ObchZ (respektive § 2112 odst. 1 NOZ), neměl by kupující možnost vadu již řádně oznámit. Z obchodního zákoníku nevyplývá, že by pro uplatnění práva bylo nutné, aby oznámení vad předcházelo návrhu na zahájení soudního řízení – kupující může vady oznámit až v tomto návrhu a lhůta bude zachována, jestliže návrh obsahující vytýkané vady bude prodávajícímu včas doručen. Toto stanovisko zaujímá J. Bejček⁸⁸, I. Pelikánová ale vidí v notifikaci a uplatnění práv u soudu dvě samostatné fáze uplatňování práv z odpovědnosti za vady, které nastupují jedna po druhé, a dále konstatuje, že fáze uplatnění práva žalobou u soudu nastupuje jen v případě neuspokojení práv na základě první fáze (notifikace).⁸⁹ Vnímání uplatnění práv za vady jako jednotlivých na sebe navazujících úkonů spíše než jeden úkon (který může spočívat právě i v podání žaloby), se jeví jako správné, neboť tak případnému soudnímu řešení situace předchází snaha spor vyřešit bez zásahu soudu. Tento výklad pak potvrzuje nový občanský zákoník, který vytknutí vady výslovně vyžaduje jako podmínku pro uplatnění práva u soudu (§ 1921 NOZ). Motivovat k předcházení soudních sporů se snaží i novela občanského soudního řádu. Ustanovení § 142a odst. 1 OSŘ stanoví, že žalobce, který měl ve věci úspěch, má právo na náhradu nákladů řízení jen tehdy, jestliže v zákonné lhůtě zaslal žalovanému výzvu k plnění. Naopak zcizitel může žádat náhrady nákladů řízení, pokud

⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2009, sp. zn. : 23 Cdo 3244/2007, čerpáno z databáze ASPI.

⁸⁷ KOPÁČ op. cit., s. 416.

⁸⁸ BEJČEK in FALDYNA, F., BEJČEK, J. a kol. op. cit., s. 307.

⁸⁹ PELIKÁNOVÁ 1997 op. cit., s. 94.

nezavdal příčinu k podání návrhu – tedy v situaci, kdy neměl možnost splnit svoji povinnost vzniklou z odpovědnosti za vady, neboť o vadném plnění nebyl informován (§ 143 OSŘ).

4.2.4. Postup po notifikaci

Kromě povinnosti vadu bezodkladně oznámit stanovuje nový občanský zákoník následnou povinnost nabyvatele s vadným předmětem vhodně naložit, a to buď jej zciziteli vrátit, uschovat jej dle jeho pokynů nebo s ním jinak vhodně naložit, a to tak, aby vada mohla být přezkoumána. V případě předmětu podléhajícího rychlé zkáze má nabyvatel právo věc po upozornění (nikoliv s jeho souhlasem) prodat (§ 1922 odst. 1 NOZ). Zákoník však nestanoví, jak s předmětem plnění naložit, byla-li již jeho část prodána nebo byl-li změněn; dá se tedy dovodit, že případný rozdíl v ceně plnění přijatého a vráceného by byl zohledněn při uplatnění práva z vadného plnění.

Můžeme tedy shrnout, že zásadní změnou týkající se úpravy povinnosti provedení prohlídky a notifikace vad, jež nový občanský zákoník přináší, je především míra odbornosti provedení prohlídky, což je změna odůvodnitelná povahou předpisu - jedná se o úpravu občanskoprávních vztahů obecně, ne pouze o vztahy „mezi podnikateli“ (jaké vztahy spadají pod režim obchodního zákoníku, bylo vyloženo výše). Vzhledem k dispozitivnímu charakteru ustanovení není problém, aby si podnikatelé-profesionálové přísnější povinnost kupujícího ve svých vztazích smluvně upravili.

5. Práva z odpovědnosti za vady

V případě, že se na zboží vyskytnou za vymezených okolností vady výše popsané, vznikne zciziteli odpovědnost za tyto vady a nabyvateli zároveň práva z odpovědnosti za vady. Pokud nabyvatel zároveň splní své povinnosti (řádné a včasné oznámení vad), vznikne mu nárok z odpovědnosti za vady. Tato odpovědnost plyne z porušení primární smluvní povinnosti zcizitelem. Nároky, které vznikají nabyvateli při porušení povinnosti zcizitelem, můžeme rozdělit na nároky směřující k odstranění vady, na nároky směřující k peněžité náhradě za sníženou hodnotu plnění a na nároky směřující k zániku celého smluvního vztahu.⁹⁰

5.1. Předčasné plnění

Specifickým případem je situace, kdy je třeba se vypořádat s vadným plněním, jež bylo dodáno před sjednanou dobou plnění. Pokud dle obchodního zákoníku prodávající dodá se souhlasem kupujícího zboží před stanovenou dobou plnění, a toto zboží je vadné, nevznikají kupujícímu nároky z odpovědnosti za vady níže popsané, ale prodávající má možnost, do doby stanovené pro dodání zboží případné vady odstranit, dodat chybějící části či množství nebo dodat jiné, bezvadné plnění, a to za předpokladu, že výkon jeho práva nezpůsobí kupujícímu nepřiměřené obtíže nebo výdaje (§ 426 ObchZ). Pokud výdaje kupujícímu vzniknou, má tento vždy právo na náhradu škody.⁹¹ Aby mohl prodávající dodat zboží předčasně, je zásadně třeba souhlas kupujícího (stačí i konkludentní – např. přijetím zboží), neboť prodávající není oprávněn plnit předčasně.⁹² Souhlas kupujícího představuje změnu závazkového právního vztahu mezi stranami, a to z hlediska okamžiku plnění. Původní termín plnění ale neztrácí úplně svou relevanci, neboť do té doby může prodávající využít výhody, které mu obchodní zákoník nabízí, tj. možnost odstranit vady na zboží. Pokud by je ovšem prodávající neodstranil ani do doby původně sjednaného okamžiku, bude se dle I. Pelikánové

⁹⁰ PELIKÁNOVÁ 2012 op. cit., s. 283.

⁹¹ PELIKÁNOVÁ 1997 op. cit., s. 94.

⁹² BEJČEK in FALDYNA, F., BEJČEK, J. a kol. op. cit., s. 304.

prodlení, ve kterém se prodávající ocitl, posuzovat již od okamžiku předčasného splnění.⁹³

Jestliže dle nového občanského zákoníku prodávající plní s vadou předčasně, může vady takového plnění odstranit do doby určené pro odevzdání věci (§ 2101 NOZ). Na rozdíl od obchodního zákoníku má tuto možnost při předčasném plnění vždy, nejen v případě, že si vyžádal souhlas kupujícího s předčasným plněním.

5.2. Nároky z vad zboží (úprava obchodního zákoníku)

Pro určení nároků, které kupujícímu z vad vznikají, je zásadní míra porušení povinnosti. Porušení může být dle obchodního zákoníku vnímáno jako podstatné či nepodstatné. Podstatné porušení smlouvy definuje § 345 ObchZ takto: porušení smlouvy je podstatné, jestliže strana porušující smlouvu věděla nebo mohla vzhledem k okolnostem předpokládat, že při takovém porušení smlouvy nebude druhá strana mít zájem na plnění povinnosti. V ostatních případech, nebo v případech, kde vzniká u klasifikace míry porušení pochybnost, jde o porušení nepodstatné. Nároky vznikající kupujícímu jsou upraveny v § 436 a násl. ObchZ a platí jak pro zákonnou odpovědnost za vady, tak pro záruku za jakost.⁹⁴ Vědomost prodávajícího o tom, jaké vady mohou znamenat podstatné porušení smlouvy, může být založena jejím obsahem, kde budou takové vady vyčteny; stejně tak může vyplynout i z formulace smlouvy. Je dokonce vhodné určitý druh povinností označit ve smlouvě jako podstatný,⁹⁵ neboť, jak již bylo výše uvedeno, obchodní zákoník stanovuje vyvratitelnou domněnku, že v pochybnostech se má za to, že jde o nepodstatné porušení smlouvy (§ 345 odst. 2 ObchZ) a povinnost dokázat podstatné porušení smlouvy leží vždy na kupujícím.⁹⁶ Při posouzení závažnosti porušení smlouvy nemůže být předvídatelnost ztráty zájmu druhé strany o plnění odvozována od intuitivních schopností prodávajícího, ale musí být posuzována objektivně a ve vztahu k povaze dodávaného zboží.⁹⁷

⁹³ PELIKÁNOVÁ 1997 op. cit., s. 94.

⁹⁴ PLÍVA in PELIKÁNOVÁ, I. a kol. op. cit., s. 271.

⁹⁵ BEJČEK in FALDYNA, F., BEJČEK, J. a kol. op. cit., s. 178.

⁹⁶ PLÍVA in PELIKÁNOVÁ, I. a kol. op. cit., s. 271.

5.2.1. Nároky při podstatném porušení smlouvy

Z podstatného porušení smlouvy přiznává obchodní zákoník kupujícímu tyto nároky: požadovat odstranění vad dodáním chybějícího zboží či náhradního zboží za vadné zboží, požadovat odstranění právních vad, požadovat odstranění vad opravou zboží, požadovat přiměřenou slevu anebo odstoupit od smlouvy (§ 436 odst. 1 ObchZ). Volba mezi nároky náleží kupujícímu, ten ji však musí sdělit prodávajícímu spolu s oznámením vady nebo bez zbytečného odkladu po tomto oznámení. Zmeškání této lhůty má za následek, že kupující má nadále nároky jen jako z nepodstatného porušení smlouvy. Jednostranná změna volby není možná kromě situace, kdy se vada ukázala být neopravitelnou nebo by její odstranění bylo nepřiměřeně nákladné, a dále pak v případech, že prodávající v určité lhůtě zboží neopraví, nebo sdělil-li již dříve, že vadu neodstraní, může kupující strana přistoupit k odstoupení od smlouvy nebo žádat přiměřenou slevu (§ 436 odst. 2 ObchZ). Výše uvedené nároky, které se kupujícímu skutečně nabízejí, se odvíjejí od charakteru vady, ze které vznikly: tedy u vad kvantitativních přichází v úvahu nárok na dodání chybějícího zboží, na slevu nebo na odstoupení od smlouvy, u vad jakosti pak na odstranění vady opravou věci, na dodání náhradního zboží nebo na odstoupení od smlouvy. Právních vad se týkají nároky na odstranění vady, přiměřenou slevu nebo odstoupení od smlouvy. Ačkoliv má kupující zásadně jen jeden nárok, není však úplně vyloučena ani jejich kombinace, např. nárok na odstranění vady v kombinaci s nárokem na přiměřenou slevu z kupní ceny, jestliže vada nepůjde zcela odstranit.⁹⁸

5.2.2. Nároky při nepodstatném porušení smlouvy

Při nepodstatném porušení smlouvy nemá kupující právo od smlouvy bez dalšího odstoupit, ale může požadovat dodání chybějícího zboží (u kvantitativních vad), odstranění vad zboží (u kvalitativních vad) nebo slevu z kupní ceny (§ 437 ObchZ). Dokud však kupující neuplatní nárok na slevu z kupní ceny (nebo nevyužije následné možnosti od smlouvy odstoupit v případě, že ani v přiměřené lhůtě prodávající vadu

⁹⁷ BEJČEK in FALDYNA, F., BEJČEK, J. a kol. op. cit., s. 178.

⁹⁸ PLÍVA op. cit., s. 183.

neodstraní), platí, že je prodávající povinen způsobem vhodným vzhledem k povaze vady tuto vadu odstranit (ať už dodáním chybějícího zboží u vad kvantitativních nebo dodáním zboží či opravou u vad kvalitativních nebo odstraněním právní vady). Je však podmínkou, že odstranění vad nesmí způsobit kupujícímu vynaložení nepřiměřených nákladů (§ 437 odst. 2 ObchZ). Pokud zvolí kupující možnost odstranění vad zboží, nemůže ve lhůtě, která je k tomuto účelu prodávajícímu poskytnuta, uplatnit jiný nárok, ledaže prodávající oznámí kupujícímu, že své povinnosti ani v této lhůtě nesplní (§ 437 odst. 3 ObchZ). K odstranění vad musí být prodávajícímu poskytnuta přiměřená lhůta; nestanoví-li ji sám kupující, prodávající může délku lhůty sám navrhnout a neoznámí-li mu kupující svůj nesouhlas s takto navrženou lhůtou, platí, že lhůta je tímto stanovena. Nebyla-li lhůta ve smlouvě stanovena ani nebyla dodatečně určena konsenzem obou stran, měl by se uplatnit § 340 odst. 2 ObchZ, dle kterého je prodávající povinen splnit svou subjektivní povinnost bez zbytečného odkladu poté, co byl věřitelem o splnění požádán.⁹⁹ Pokud však prodávající v určené lhůtě vady neodstraní, může kupující zvolit jiný nárok z odpovědnosti za vady, a to buď slevu z kupní ceny, nebo možnost odstoupit od smlouvy (§ 437 odst. 5 ObchZ). Pro tuto navazující volbu nestanoví obchodní zákoník žádnou lhůtu, je však v zájmu kupujícího takovou volbu neoddalovat.¹⁰⁰

Na rozdíl od podstatného porušení smlouvy nemá kupující právo určit, jakým způsobem budou vady odstraněny. Možnost prodávajícího zvolit způsob, jakým budou vady odstraněny, je pochopitelně omezena možnostmi faktického provedení – jsou-li např. vady na zboží neopravitelné, je prodávající povinen odstranit vadné plnění dodáním náhradního zboží, nedohodnou-li se strany jinak; pokud jde však o zboží jednotlivě určené a vadu tedy nelze odstranit dodáním náhradního plnění, má kupující možnost požadovat přiměřenou slevu nebo odstoupit od smlouvy.¹⁰¹

Pokud kupující uplatňuje více než jeden nárok z více než jedné vady, které nezáleží v množství a jež jsou nepodstatným porušením smlouvy, není povinen zvolit jediný nárok z odpovědnosti za vady. Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu je oprávněn volit mezi odstraněním vady a přiměřenou slevou pro každou vadu zvlášť, nejde-li o

⁹⁹ POHL, T., *Odpovědnost za vady plnění u kupní smlouvy podle obchodního zákoníku*. Právní rádce, 2006, č. 2, s. 7.

¹⁰⁰ KOPÁČ op. cit., s. 423.

¹⁰¹ KOPÁČ op. cit., s. 422.

vady vedlejší, jež jsou jen projevem vady hlavní.¹⁰² Ze znění rozsudku soudu stejně jako z dikce zákonné úpravy je snaha o ochranu pozice oprávněného (kupujícího) v případě uplatňování jeho práv z odpovědnosti za vady zcela zřejmá.

Zákon nepřiznává kupujícímu možnost vady na své náklady opravit nebo nechat opravit na účet prodávajícího, taková možnost však může být ujednána smluvně. Možným zdůvodněním, proč tuto alternativu zákon kupujícímu nedává, je pravděpodobnost častých sporů vznikajících ohledně výše nákladů na opravu nebo v souvislosti se schopností třetích osob (osob, které nedodaly zboží) vadu odborně odstranit.¹⁰³ Toto potvrzuje i rozsudek Nejvyššího soudu, který opravu věci kupujícím odmítl i přes argumentaci kupujícího, že zařízení vlastní opravy bylo pro něj praktičtější a rychlejší, a žalobu kupujícího o zaplacení části ceny opravy prodávajícím soud zamítl.¹⁰⁴

5.2.3. Postup při uplatnění nároků

Obchodní zákoník upravuje i postup, jakým může kupující své nároky uplatnit, a to konkrétně v § 438 a násl. ObchZ. V případě, že prodávající dodává náhradní, bezvadné zboží, je kupující povinen na své náklady zajistit vrácení původně dodaného zboží, a to v takovém stavu, v jakém mu bylo dodáno (§ 438 ObchZ). Pokud by nebyl schopen původní zboží v takovém stavu vrátit, nemá možnost zvolit náhradní plnění jako nárok z odpovědnosti za vady; obdobně platí ustanovení § 441 ObchZ o odstoupení od smlouvy (viz dále). Lhůta pro vrácení zboží není v zákoně upravena, lze však dovodit, že navrácení původního plnění by mělo nastat bez zbytečného odkladu (dle § 340 ObchZ). V momentě, kdy je původní vadné plnění nahrazeno bezvadným plněním, stává se držení původně dodaného zboží bezdůvodným obohacením.¹⁰⁵

Nárok v podobě možnosti odstoupení od smlouvy je podmíněn jednak včasným oznámením (tj. možnost odstoupení od smlouvy zaniká, pokud kupující včas neoznámí vady prodávajícímu), jednak schopností vrátit zboží ve stavu, v jakém jej kupující

¹⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. dubna 2012, spis. zn. : 32 Cdo 4917/2010, čerpáno z databáze ASPI.

¹⁰³ KOPÁČ op. cit., s. 420.

¹⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. prosince 2011, sp. zn. : 23 Cdo 3966/2011, čerpáno z databáze ASPI.

¹⁰⁵ BEJČEK in FALDYNA, F., BEJČEK, J. a kol. op. cit., s. 321.

obdržel (§ 441 ObchZ). To neplatí, pokud nemožnost vrátit zboží v původním stavu není způsobena jednáním nebo opomenutím kupujícího nebo za situace, kdy ke změně stavu došlo provedením řádné prohlídky zboží. V případě, že část zboží kupující prodal nebo spotřeboval, se ustanovení taktéž nepoužije, neboť kupující má nárok od smlouvy odstoupit; musí pouze adekvátně nahradit zboží chybějící či pozměněné, zbytek zboží pak v souladu s § 438 ObchZ vrátí prodávajícímu (§ 441 odst. 4 ObchZ). Není nezajímavé, že v americkém právu je podstatně nezměněný stav věci (až na změnu věci, která byla způsobena vadou) společně s včasným oznámením vady podmínkou pro „zrušení přijetí věci“ (revocation of acceptance),¹⁰⁶ díky němuž je na kupujícího hleděno, jako by zboží vůbec nepřijal.¹⁰⁷

Pokud se kupující rozhodne uplatnit nárok na slevu z kupní ceny, je výše slevy dle § 439 ObchZ dána jako rozdíl mezi hodnotou věci bezvadné a hodnotou, kterou má věc s vadou, kde pro určení hodnot je rozhodující doba, v níž se mělo uskutečnit řádné plnění; nárok na slevu se přitom může uplatnit bez ohledu na to, zda kupní cena již byla zaplacená.¹⁰⁸ Při stanovení slevy se musí posoudit především rozsah vadnosti díla, závažnost vad i to, jak vady omezují či komplikují užívání nebo snižují životaschopnost věci, a dále i jiné aspekty konkrétního případu. Výsledkem by měla být situace co nejvíce se blížící žádoucímu stavu, kdy by bylo plněno bez vad.¹⁰⁹ Zákon kupujícímu umožňuje zadržet část kupní ceny, a to ve výši slevy, kterou bude uplatňovat, a zaplatit prodávajícímu kupní cenu sníženou o slevu. Pokud již cenu zaplatil, má právo požadovat vrácení poměrné části (§439 odst. 2 ObchZ). I zde je podmínkou včasné oznámení vad prodávajícímu; jestliže nebylo učiněno, může kupující takto vykonat svá práva jen se souhlasem prodávajícího (§ 439 odst. 3 ObchZ). Pokud ale kupující požádá o odstranění vad, není do doby, než budou vady odstraněny, povinen zaplatit tu část kupní ceny, která by odpovídala nároku na slevu (§ 439 odst. 4 ObchZ).

Nároky, které kupující uplatní z vad zboží, nemají vliv na nároky z odpovědnosti za škodu nebo na smluvní pokutu. Kupující není spolu s nárokem na slevu z kupní ceny oprávněn požadovat náhradu ušlého zisku kvůli nedostatku zboží, na nějž se vztahuje tato sleva (§ 440 odst. 1 ObchZ).

¹⁰⁶ FRIEDMAN, J. M. op. cit., s. 167.

¹⁰⁷ FRIEDMAN, J. M. op. cit., s. 162.

¹⁰⁸ BEJČEK in FALDYNA, F., BEJČEK, J. a kol. op. cit., s. 322.

¹⁰⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. června 2010, sp. zn. : 23 Cdo 1991/2008, čerpáno z databáze ASPI.

Pakliže může kupující uplatnit nároky z titulu odpovědnosti za vady, nelze uspokojení dosáhnout z jiného právního titulu (§ 440 odst. 2 ObchZ). Motivací zákonodárce byla v tomto ustanovení především snaha přimět účastníky závazků k tomu, aby plnili své zákonné povinnosti při nárokování vad (prohlídka věci, oznámení vad atd.) a neuchylovali se k uspokojování svých nároků cestou odpovědnosti za škodu.¹¹⁰ Ustanovení § 440 odst. 2 ObchZ použil ke zdůvodnění i Nejvyšší soud, když ve svém rozhodnutí odmítl dovolání a potvrdil rozhodnutí nižších soudů, jež zamítly žalobu na zaplacení žalované částky jako nároku z odpovědnosti za škodu; nárok dle žalobce vznikl, když ten musel vadné zboží nechat opravit třetí osobou. Důvodem takové opravy pak byla snaha žalobce předejít ztrátám, které by vznikly v případě, že by uplatňoval nároky z vady zboží. Žalobce však nebyl oprávněn náhradu požadovat, neboť nejednal v souladu s výše zmiňovaným ustanovením, když se pokusil nárok vzniklý z odpovědnosti za vady uspokojit z jiného právního titulu (odpovědnosti za škodu).¹¹¹ Není však v rozporu s obchodním zákoníkem, pokud si strany oprávnění kupujícího vady na své náklady opravit a následně žádat úhradu těchto nákladů sjednají.¹¹² Zároveň není vyloučen ani souběh nároků z obou druhů odpovědností: pokud např. bude oprávněný uplatňovat jako právo z vadného plnění opravu věci, může mu kromě práva z vadného plnění vzniknout i nárok z odpovědnosti za škodu, a to jednak ve výši rozdílu hodnot bezvadného a opraveného zboží (pokud takový rozdíl existuje), tak i na náhradu ušlého zisku vzniklého z důvodu, že oprávněný nemohl zboží během doby k odstranění vady řádně užívat.¹¹³

5.2.4. Nároky z odpovědnosti za vady u dalších typů smluv

5.2.4.1. Smlouva o koupi věci najaté

Právní vady u smlouvy o koupi najaté věci (tedy nastane-li situace, kdy na kupujícího nepřejde vlastnické právo) zakládají právo kupujícího od smlouvy odstoupit

¹¹⁰ BEJČEK in FALDYNA, F., BEJČEK, J. a kol. op. cit., s. 324.

¹¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. prosince 2011, sp. zn : 23 Cdo 3966/2011, čerpáno z databáze ASPI.

¹¹² Jde i o názor I. Štenglové, viz ŠTENGLOVÁ op. cit., s. 110.

¹¹³ CHALUPA, L. *Souběh nároku z odpovědnosti za vady a na náhradu škody*. Právní rádce, 2002, č.10, s. 17-19. S. 19.

(neodstraní-li je prodávající v přiměřené lhůtě). Jelikož přechod vlastnického práva přichází v úvahu až po uzavření kupní smlouvy, musí být i „dodatečná přiměřená doba“ počítána až po vzniku kupní smlouvy, na rozdíl od vad faktických jsou tedy vady právní spojeny až s okamžikem uzavření smlouvy.¹¹⁴

5.2.4.2. Smlouva o prodeji podniku

Při určení nároků z odpovědnosti za vady ze smlouvy o prodeji podniku má kupující právo na přiměřenou slevu z vadných nebo chybějících věcí, pokud byly zapsány v seznamu dle § 483 ObchZ. Dále zákoník rozšiřuje rozsah odpovědnosti, neboť vada může být nejen právní nebo faktická, ale může záležet i v nehmotných složkách podniku, může jít i o vadu podniku jako organického celku, což je zásadní rozšíření odpovědnosti oproti kupní smlouvě nebo např. smlouvě o dílo.¹¹⁵ Zákoník nerozlišuje ani mezi podstatným a nepodstatným porušením smlouvy a výběr vzniklých nároků je užší. Určení nároků u smlouvy o prodeji podniku závisí také na obsahu zápisu dle § 483 ObchZ. Pro určení přiměřené slevy se obdobně použijí taktéž ustanovení o kupní smlouvě (§ 439 ObchZ). Nárok na slevu může kupující uplatnit ohledně závazkových právních vztahů, jež na něho přešly, ale nebyly zachyceny v účetní evidenci dle § 482 obchodního zákoníku, to však neplatí, věděl-li o nich kupující (§ 486 odst. 3 ObchZ). Přiměřená sleva je tedy jedním z nároků, který může vzniknout z odpovědnosti za vady u smlouvy o prodeji podniku, dále upravuje obchodní zákoník v § 486 odst. 2 právo odstoupit od smlouvy. To vznikne v případě, že podnik není způsobilý pro provoz stanovený ve smlouvě, vady byly včas oznámeny a jsou neodstranitelné nebo je prodávající neodstraní v dostatečné přiměřené lhůtě, kterou mu kupující stanoví (§ 486 odst. 2 ObchZ), přičemž se přiměřeně použije ustanovení o kupní smlouvě § 441 ObchZ. Právo odstoupit od smlouvy vzniká i tehdy, nepřejde-li vlastnické právo k nemovitostem, které tvoří součást podniku, a prodávající tuto vadu neodstraní v dostatečné přiměřené lhůtě určené kupujícím. Pro jiné právní vady platí obdobně ustanovení obchodního zákoníku o kupní smlouvě (§ 433 až 435).

¹¹⁴ PELIKÁNOVÁ 1997 op. cit., s. 364.

¹¹⁵ PELIKÁNOVÁ 1997 op. cit., s. 335.

5.2.4.3. Nájemní smlouva

Při vadném plnění z nájemní smlouvy má nájemce právo, aby mu byla poskytnuta věc sloužící ke stejnému účelu, nebo v formě slevy nebo prominutí nájemného po dobu, kdy věc nemohl užívat vůbec nebo za ztížených podmínek (§ 721 odst. 1 OZ).

5.2.4.4. Smlouva o dílo

Pro smlouvu o dílo se použijí ustanovení kupní smlouvy (§ 564 ObchZ). Pokud však předmět díla není vzhledem k jeho povaze možno vrátit zhotoviteli (může jít například o opravu věci), je objednatel omezen na výběru tak, že nemůže využít jako nárok z odpovědnosti za vady možnost provedení náhradního díla (§ 564 ObchZ). Pokud si nabyvatel zvolí odstoupení od smlouvy jako své právo z vadného plnění, není třeba naplnit podmínky § 441 ObchZ (objednatel není povinen vrátit dílo zhotoviteli) a to z výše uvedených důvodů. Jedinou podmínkou pro odstoupení od smlouvy tak zůstává včasná notifikace vad. (§ 565 ObchZ). Objednatel je však povinen uhradit zhotoviteli to, o co se zhotovováním věci obohatil (§ 544 odst. 2 ObchZ).

5.3. Práva z vadného plnění (úprava nového občanského zákoníku)

5.3.1. Obecná úprava

Práva z vadného plnění jsou v novém občanském zákoníku v rámci obecné úpravy obsažena v pouhém jednom paragrafu (§ 1923 NOZ). V závislosti na tom, zda je vada odstranitelná nebo neodstranitelná (toto dělení navazuje na obecnou úpravu občanského zákoníku) dává nový občanský zákoník nabyvateli právo na opravu, doplnění toho, co chybí, či přiměřenou slevu u vad odstranitelných a právo odstoupení od smlouvy či přiměřené slevy u vad neodstranitelných. V tomto případě ovšem stanoví další podmínku: musí jít o vadu, pro kterou nelze předmět řádně používat. Z formulace

věty druhé § 1923 NOZ¹¹⁶ tedy plyne, že předpokladem pro vznik výše zmíněných práv je jen vada, kterou jednak nelze odstranit a jednak pro ni nelze předmět řádně užívat. Nabízí se tedy otázka, jaké právo vzniká nabyvateli v případě, že jde o vadu neodstranitelnou, ale takového charakteru, že nebrání řádnému užívání věci. Aplikovat větu první téhož ustanovení není možné, neboť ta se vztahuje výslovně na vady odstranitelné. Je stěží akceptovatelné, aby nabyvateli z takovéto vady nevznikl žádný nárok. Použije-li se úprava odpovědnosti za vady u koupě movité věci, je třeba rozlišit, zda se jedná o podstatné či nepodstatné porušení smlouvy, a dle toho určit možná práva (§ 2106 a 2107 NOZ). Vzhledem k tomu, že se jedná o vadu neodstranitelnou, přicházel by v úvahu nárok na dodání nové věci, přiměřenou slevu či odstoupení od smlouvy (u podstatného porušení smlouvy) nebo na přiměřenou slevu u nepodstatného porušení. Přitom nelze dovozovat, že skutečnost, že věc lze řádně užívat, znamená automaticky pouze nepodstatné porušení smlouvy. Dle I. Pelikánové musí oprávněnému vzniknout alespoň nárok na slevu,¹¹⁷ což by odpovídalo nároku z nepodstatného porušení u kupní smlouvy.

Vznikne-li nabyvateli právo dle § 1923 NOZ, má dle nového občanského zákoníku dále právo i na náhradu nákladů, které účelně vynaložil při uplatnění svého práva. To však musí uplatnit do jednoho měsíce po uplynutí lhůty, ve které bylo třeba vytknout vadu, jinak soud právo nabyvateli nepřizná. Ustanovení, které v obchodním zákoníku nenajdeme, zásadně zlepšuje pozici nabyvatele v uplatňování práva z odpovědnosti za vady. Je totiž nepochybné, že samotná existence vady a nutnost domáhat se práv z odpovědnosti za vady, je pro nabyvatele nežádoucí, a práva z odpovědnosti za vady pokrývají jen odstranění vady (či jiný způsob kompenzace za vady), nikoliv však další výdaje, které s vadným plněním vznikají. Komplikace vyplývající z vady věci mohou mít různou podobu, vada může např. nabyvateli způsobit škodu na majetku a založit tak odpovědnost zcizitele za škodu způsobenou vadou výrobku. Ze stejného titulu může nabyvatel požadovat náhradu škody, pokud vada výrobku přímo omezí jeho podnikatelskou činnost; např. pokud nabyvatel nebude kvůli vadnému plnění schopen dostát svým dalším smluvním povinnostem a vznikne mu

¹¹⁶ Nelze-li vadu odstranit a nelze-li pro ni předmět řádně užívat, může nabyvatel buď odstoupit od smlouvy, anebo se domáhat přiměřené slevy z ceny.

¹¹⁷ PELIKÁNOVÁ 2012 op. cit., s. 289.

povinnost platit smluvní pokuty svým věřitelům.¹¹⁸ Nová úprava tak umožňuje potřebnou kompenzaci nákladů vzniklých v souvislosti s existencí vad, u nichž není spravedlivé, aby je nesl nabyvatel, který vady nezpůsobil.

5.3.2. Úprava kupní smlouvy

Velmi stručnou úpravu práv z vadného plnění ustanovení § 1923 NOZ, které je navíc zatíženo logickou chybou, doplňují ustanovení o kupní smlouvě. V tomto ohledu navazuje nový občanský zákoník na systematiku obchodního zákoníku. Bude tedy nutné nadále posuzovat, co znamená existence vady v intencích porušení smlouvy, zda je porušení podstatné nebo nepodstatné, a na této klasifikaci pak bude záviset, jaká práva nabyvateli (kupujícímu) z vadného plnění vzniknou.

Podstatné porušení definované § 2002 NOZ se podobá § 345 odst. 2 ObchZ, vymezení je však užší: podstatné porušení je takové, o němž strana porušující smlouvu věděla nebo musela vědět, že by druhá strana smlouvu neuzavřela, předpokládala-li by takové porušení. Dle obou úprav je tedy porušení podstatné, věděla-li porušující strana, že by druhá strana neuzavřela smlouvu, kdyby takové porušení předvíдалa. Podle nového občanského zákoníku pak jde o podstatné porušení rovněž tehdy, pakliže porušující strana „musela vědět“, že by druhá strana smlouvu neuzavřela, pokud by takové porušení předvíдалa. V tomto se tedy liší, neboť v obchodním zákoníku jde o podstatné porušení, bylo-li rozumné předvídat s přihlédnutím k účelu smlouvy nebo z okolností, za nichž smlouva byla uzavřena, že druhá strana nebude mít na plnění smlouvy zájem. Nový občanský zákoník tak zvolil jednodušší a jasnější formulaci podmínky, když upustil od vágního „bylo rozumné předvídat“ a upřesnil pro prodávajícího podmínku klasifikace míry porušení. V ostatních případech (když aplikovaný test závažnosti nevykáže podstatné porušení) se má za to, že se o podstatné porušení nejedná. Tato formulace nahrazuje vyvratitelnou právní domněnku § 345 ObchZ; jeví se však jako nadbytečná, protože pokud není porušení podstatné, musí se z logiky věci jednat o porušení nepodstatné.¹¹⁹

¹¹⁸ PELIKÁNOVÁ 2012 op. cit., s. 282.

¹¹⁹ PELIKÁNOVÁ 2012 op. cit., s. 290.

5.3.2.1. Práva z podstatného porušení smlouvy

Určení, zda vada věci zakládá podstatné či nepodstatné porušení smlouvy, je zásadní jak pro kupujícího (vzhledem k určení práv, která mu vzniknou), tak pro prodávajícího, neboť při podstatném porušení smlouvy může zcela přijít o možnost vady odstranit, pokud se kupující rozhodne od smlouvy bez dalšího odstoupit, což může mít pro prodávajícího značný např. ekonomický dopad. Mimo zmíněného odstoupení má kupující při podstatném porušení smlouvy právo na odstranění vady (dodáním nové věci, dodáním chybějící věci), na odstranění vady opravou věci nebo na přiměřenou slevu (§ 2106 odst. 1 NOZ). Kupující musí volbu učinit bez zbytečného odkladu a sdělit prodávajícímu, jaké právo si zvolil; pokud tak neučiní, má práva pouze jako u nepodstatného porušení smlouvy (§ 2106 odst. 3 NOZ, srovnej i § 436 odst. 3 ObchZ). Kupující nemá právo změnit volbu bez souhlasu prodávajícího s výjimkou případu, kdy kupující volil opravu vady, která se ukáže být neopravitelná. Jelikož zákoník nijak nespecifikuje, z jakých možností by měl kupující volit v této druhé volbě, připadne mu znovu možnost volby z práv dle § 2106 odst. 1 NOZ. To je zásadní změna oproti úpravě obchodního zákoníku, který jako další nárok pro případ, že se vada ukáže být neodstranitelnou, stanovuje dodání náhradního zboží; v současnosti tedy chybí jakákoliv další možnost výběru ze strany prodávajícího – práva z vadného plnění jsou tedy v nové úpravě v tomto ohledu širší. Obchodní zákoník vycházel z předpokladu, že pokud kupující žádal vadu odstranit, zjevně mu záleželo na tom, aby se mu dostalo původně ujednaného plnění, nový občanský zákoník však ponechává kupujícímu úplnou volnost a tento závěr za něj nečiní. Obchodní zákoník naopak stanovuje možnost změnit volbu i v případě, že by se ukázalo, že s opravou věci by byly spojeny nepřiměřené náklady (§ 436 odst. 2 ObchZ). Taková možnost není v novém občanském zákoníku explicitně upravena, není ovšem důvod, proč by se strany na takovémto postupu nemohly dohodnout. V případě zájmu kupujícího změnit obsah nároku, který uplatňuje, bude jistě změna v případě vysokých nákladů na straně prodávajícího prodávajícím akceptována.

Opětovná možnost volby vznikne kupujícímu i v případě, že prodávající nesplní povinnost odstranit vady ve lhůtě, nebo oznámí-li, že vady neodstraní. Kupující pak

může žádat přiměřenou slevu z kupní ceny nebo odstoupit od smlouvy (§ 2106 odst. 2 NOZ).

Rozsah zákonných nároků, který kupujícímu vzniká z podstatného porušení vad, se oproti obchodnímu zákoníku nemění (srovnej § 436 odst. 1 ObchZ), širší je toliko možnost druhotné volby. Obchodní zákoník nyní oproti nové úpravě výslovně upravuje odstranění právní vady; je však zřejmé, že kompenzace takové vady může v rámci nového občanského zákoníku nastat dle § 2106 odst. 1 písm. a) NOZ i bez explicitní zmínky o ní (a to dodáním náhradního plnění bez vad). V odstavci 2. § 2107 NOZ, v úpravě nepodstatného porušení smlouvy, nalezneme zmínku o odstranění právní vady: dokud kupující neuplatní právo na slevu z kupní ceny nebo neodstoupí od smlouvy, může prodávající dodat, co chybí, nebo odstranit právní vadu. I tato formulace naznačuje, že odstranění právní vady je podřaditelné pod výše zmíněné ustanovení i bez explicitního vyjádření, neboť jej nový předpis v § 2107 NOZ zařazuje mezi práva kupujícího vyjmenovaná v § 2106 NOZ.

5.3.2.2. Práva z nepodstatného porušení smlouvy

Při nepodstatném porušení smlouvy náleží kupujícímu právo na odstranění vady či na přiměřenou slevu z kupní smlouvy (§ 2107 odst. 1 NOZ). Úprava nového občanského zákoníku se ani zde, až na drobné odchylky, v podstatě neliší od obchodního zákoníku (viz str. 42 této práce). Ustanovení § 2107 odst. 2 NOZ stanoví, že dokud kupující neuplatní právo na slevu nebo dokud neodstoupí od smlouvy, může prodávající dodat to, co chybí, nebo odstranit právní vadu, v případě jiných vad pak odstranit vadu opravou věci nebo dodáním nové věci, vždy ale takovým způsobem, aby kupujícímu nezpůsobil nepřiměřené náklady (tato podmínka je stanovena stejně i v § 437 odst. 2 ObchZ). Dle obchodního zákoníku však nejde o právo prodávajícího, ale o povinnost (§ 437 odst. 2 ObchZ). Stranám, zde konkrétně prodávajícímu, je tak dána větší autonomie vůle, když není uložena povinnost, ale pouze stanovena možnost takto postupovat. Kupující bude i nadále motivován učinit svoji volbu, pokud se bude chtít vyhnout situaci, kdy volba bude (odstraněním vady, dodáním chybějícího zboží) *de facto* učiněna za něj.

Nový občanský zákoník dále stanoví, že neodstraní-li prodávající vadu věci včas nebo ji odmítne odstranit, může kupující od smlouvy odstoupit (§ 2107 odst. 3 NOZ) – dle obchodního zákoníku může kupující toto učinit, pouze upozorní-li na úmysl odstoupit od smlouvy při stanovení lhůty k odstranění vad zboží (§ 437 odst. 5 ObchZ). Nová úprava se určením lhůty vůbec nezabývá (srovnej § 437 odst. 3 a 4 ObchZ), když pouze stanoví, že prodávající musí vadu odstranit včas. V případě obou změn je tak viditelný posun v postavení stran. Kupujícímu dá nová úprava možnost bez dalšího odstoupit v momentě uplynutí lhůty k odstranění vady, čímž bude jeho postavení v situaci domáhání se práv objektivně posíleno, neboť nebude závislý na vykonání dalšího úkonu jako nyní (upozornění prodávajícího).

Při koupi pozemku (nemovité věci), vzniká kupujícímu právo z vadného plnění, konkrétně právo na přiměřenou slevu, nemá-li pozemek výměru určenou v kupní smlouvě; nebyla-li výměra pozemku zapsána ve veřejném seznamu, má právo na slevu, jen bylo-li tak ujednáno (§ 2129 odst. 1 NOZ). Dále se pro koupi nemovitostí použijí ustanovení o koupi věci movité (§ 2131 NOZ).

5.3.3. Postup při uplatnění práv

Nový občanský zákoník dále stanovuje podmínky, za jakých může kupující uplatnit svá práva. Tato úprava je převzata z § 438 a násl. obchodního zákoníku (viz str. 42 této práce). K výjimkám z pravidla, že kupující nemůže odstoupit od smlouvy, ani požadovat dodání věci nové, nemůže-li ji vrátit v původním stavu, v jakém ji obdržel (§ 2110 odst. 1 NOZ, podobně též § 441 ObchZ odst. 2) stanoveným v § 441 odst. 3 a 4 přidává nový občanský zákoník případ, kdy kupující věc použil ještě před objevením vady (§ 2110, bod b) NOZ).

5.3.4. Práva z odpovědnosti za vady u dalších typů smluv

5.3.4.1. Nájemní smlouva

V případě nájemní smlouvy je nárokem z vady pronajaté věci přiměřená sleva (může-li nájemce věc užívat jen s obtížemi) nebo prominutí nájmu (ztěžuje-li vada zásadním způsobem užívání, nebo znemožňuje-li zcela užívání). To ovšem pouze pokud nájemce řádně a včas oznámí vadu, kterou má pronajímatel odstranit, a bez zbytečného odkladu tak neučiní (§ 2208 odst. 1 NOZ). Nájemce ovšem nemá právo žádat poskytnutí jiné věci, jako alternativu ke slevě stanoví nový občanský zákoník možnost nájemce provést opravu věci sám a požadovat náhradu účelně vynaložených nákladů (může-li nájemce používat věc jen s obtížemi), které si může započíst až do výše nájemného za jeden měsíc příp. až do výše nájemného, je-li doba nájmu kratší (§ 2208 odst. 2 NOZ). Další alternativou, kterou občanský zákoník neumožňoval, je právo nájem bez výpovědní lhůty vypovědět (§ 2208 odst. 1 NOZ).

5.3.4.2. Smlouva o dílo

Úprava smlouvy o dílo pak v otázce vzniklých nároků plně odkazuje na kupní smlouvu, omezí pouze možnost objednatele požadovat provedení náhradního díla, jestliže předmět díla nelze vrátit zhotoviteli, např. v případě opravy (§ 2615 odst. 2 NOZ).

U práv, která vznikají z vadného plnění, je třeba vzít vždy v potaz i povahu subjektu, který je smluvní stranou. Jak již bylo uvedeno, unifikací úpravy závazkových vztahů dochází k tomu, že občanskoprávní úprava se použije jak na vztah dvou profesionálů – podnikatelů, tak na vztah dvou neprofesionálů. Soukromá osoba, která se prodejem profesionálně nezabývá, však bude mít problém zařídit opravu věci či dokonce dodání věci nové. Na problémy, které jsou způsobeny skutečností, že občanský zákoník žádným způsobem nereflektuje rozlišnost těchto vztahů, opakovaně upozorňuje I. Pelikánová.¹²⁰ Nelze než souhlasit, že tento fakt představuje palčivý problém nové

¹²⁰ PELIKÁNOVÁ op. cit., s. 284, stejně tak i s. 290, s. 291.

úpravy, která klade stejné nároky na subjekty právních vztahů bez ohledu na jejich povahu, a je zcela na místě očekávat, že právě ze vztahů mezi nepodnikateli můžou v budoucnu v otázce odpovědnosti za vady vznikat četné spory, které budou muset být řešeny soudní cestou.

Ohledně nároků z odpovědnosti za vady (respektive dle terminologie nového občanského zákoníku práv z vadného plnění) dochází v obchodních závazkových vztazích k několika změnám: opět je na místě zopakovat, že ze smluvních typů zvláště neupravených budou práva vznikat dle obecné úpravy § 1923 NOZ, která je velmi stručná a navíc, jak již bylo uvedeno, zatížena logickou chybou. U kupní smlouvy pak nastává několik pozitivních změn: v definici podstatného porušení smlouvy dochází k jejímu upřesnění, jež napříště znamená méně sporů z problematiky kvalifikace míry porušení, dochází k rozšíření možnosti volby při tzv. „druhé volbě“ (tedy v případě, že se ukáže, že vada je neodstranitelná), kupující nebude nadále odkázán pouze na dodání náhradního zboží, ale bude moci znovu volit z celé škály nároků dle § 2106 NOZ. A v neposlední řadě je třeba zmínit, že kupující nadále nebude povinen po marném uplynutí lhůty určené k opravě zboží při nepodstatném porušení smlouvy informovat prodávajícího a bude moci bez dalšího od smlouvy odstoupit. Tyto tři změny, jež nový občanský zákoník přináší, znovu posilují postavení kupujícího, ač jde o změny spíše drobnějšího charakteru. Zájem na posílení postavení kupujícího, který se promítá do řady ustanovení nové úpravy, je ale evidentní.

6. Záruka za jakost

Zákonnou odpovědnost za vady je možno rozšířit zárukou za jakost zboží (§ 429 a násl. ObchZ). Jak již bylo řečeno, obchodní zákoník zákonnou záruku nestanoví, upravuje ale možnost sjednat si záruku smluvní, stejně jako nový občanský zákoník, kde je zákonná záruka stanovena pouze pro prodej zboží v obchodě (§ 2158 a násl. NOZ). Jde o ty závazkové právní vztahy, ve kterých je prodávající podnikatel, a z nich to nejsou ty, ve kterých je i kupující podnikatelem v rámci své podnikatelské činnosti.

6.1. Převzetí záruky a záruční doba

Záruka v závazkových právních vztazích mezi podnikateli vzniká buď z ujednání v kupní smlouvě, nebo jednostranným právním úkonem prodávajícího,¹²¹ vždy ale vyplývá z vůle prodávajícího.¹²² Zárukou se prodávající zavazuje, že zboží bude po určitou sjednanou dobu (záruční doba) způsobilé pro použití k smluvenému či obvyklému účelu nebo že si zachová smluvené či obvyklé vlastnosti (§ 429 odst.1 ObchZ). Dle obecné úpravy nového občanského zákoníku (§ 1919 odst.1NOZ) se převzetím záruky zcizitel zavazuje, že předmět plnění bude po určitou dobu (záruční doba) způsobilý pro použití k ujednanému účelu a že si podrží ujednané vlastnosti a bude způsobilý pro použití k ujednanému účelu (není-li ujednáno, pak jde o účel a vlastnosti obvyklé). Úprava záruky u kupní smlouvy je přejata z obchodního zákoníku pouze s několika změnami.

Dle obchodního zákoníku musí být záruka sjednána písemně, ať už ve smlouvě nebo v prohlášení prodávajícího, a délka záruční doby musí být vždy stanovena (§ 429 ObchZ). Účinky převzetí záruky má však i vyznačení délky záruční doby nebo doby trvanlivosti nebo použitelnosti dodaného zboží na jeho obalu. Přednost před tímto označením má vždy záruční doba stanovená ve smlouvě nebo v záručním prohlášení.¹²³ Dle nového občanského zákoníku lze záruku převzít ve smlouvě, prohlášením v záručním listu, ale i vyznačením záruční doby, použitelnosti nebo doby trvanlivosti na

¹²¹ KOPÁČ op. cit., s. 411.

¹²² PLÍVA in PELIKÁNOVÁ, I. a kol. op. cit., s. 267.

¹²³ BEJČEK in FALDYNA, F., BEJČEK, J. a kol. op. cit., s. 309.

obalu (§ 1919 odst. 2 NOZ). Liší-li se údaje na obalu a ve smlouvě, platí doba sjednaná ve smlouvě, uvede-li se v záručním listě doba delší než je sjednaná nebo vyznačená na obalu, platí tato doba. Toto ustanovení tak obsahově koresponduje s § 429 obchodního zákoníku, jen úprava priority při stanovení rozličných záručních dob se liší (dle obchodního zákoníku má přednost záruční doba sjednaná ve smlouvě, respektive v záručním listu, až poté ta vyznačená na obalu zboží, dle nového občanského zákoníku má záruční doba ujednaná ve smlouvě přednost před tou v záručním listě či na obale, dále pak, je-li záruční doba uvedená v záručním listě delší, než je doba vyznačená na obale, má tato přednost před tou vyznačenou na obale).

Nový občanský zákoník na rozdíl od obchodního zákoníku nestanoví, že musí být záruka přijata písemně, a to ani v obecné úpravě záruky za jakost, ani v dílčí úpravě o koupi movité věci. Podobně jako obchodní zákoník stanoví, že převzetí závazku záruky může kromě ze smlouvy nebo záručního listu vyplývat i z uvedení záruční doby nebo doby použitelnosti na obalu. Tyto způsoby převzetí záruky budou mít většinou v obchodním styku písemnou formu, nový občanský zákoník však dále stanoví, že účinky převzetí závazku má i uvedení záruční doby v reklamě. Nedá se vyvozovat, že by pojem „reklama“ měl být vykládán restriktivně, tedy např. jen jako reklama tištěná, která má písemnou formu, může tedy jít o jakoukoliv formu reklamy. Pojem reklama definuje zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy jako oznámení, předvedení či jinou prezentaci šířenou zejména komunikačními médii, mající za cíl podporu podnikatelské činnosti (§ 1 odst. 2 zákona o regulaci reklamy), komunikačními médii se pak rozumí prostředky umožňující přenášení reklamy, zejména periodický tisk a neperiodické publikace, rozhlasové a televizní vysílání, audiovizuální mediální služby na vyžádání, audiovizuální produkce, počítačové sítě, nosiče audiovizuálních děl, plakáty a letáky (§ 1 odst. 3 zákona o regulaci reklamy). Nový občanský zákoník tak tímto opět posiluje pozici strany kupující, neboť jsou jednak rozšířeny způsoby převzetí záruky kupujícím (tedy i reklamní prohlášení prodávajícího může znamenat převzetí záruky), jednak není nadále vyžadováno, aby byl tento závazek učiněn písemně. Nově je také možno sjednat záruku na jednotlivé součásti věci (§ 2113, věta poslední NOZ). Kolizi různě stanovených záručních dob u ustanovení o koupi věci movité však řeší odlišným postupem: je-li ve smlouvě a v prohlášení o záruce určena různá záruční doba, platí z nich doba delší, zároveň má však ujednání smluvních stran přednost pře záruční

dobou vyznačenou na obalu. (§ 2114 NOZ). Obchodní zákoník stanoví pouze preferenci smlouvy či záručního prohlášení nad vyznačením na obalu, obecná úprava pak preferenci záruční doby ve smlouvě před tou vyznačenou na obalu a zároveň má záruční doba dle záručního listu, je-li delší, přednost před tou vyznačenou na obalu. Oproti obchodnímu zákoníku je při koupi věci tak opět posíleno postavení strany kupující, neboť dle § 2114 nového občanského zákoníku platí buď záruka nejdelší možná (z daných alternativ), nebo taková, jakou si kupující s prodávajícím ujednal, tedy které je si vědom. Záruční doba může být sjednána jak do určitého dne, tak lhůtou, která začíná běžet ode dne dodání nebo dojití zboží do místa určení (§ 430 ObchZ, stejně tak § 2115 NOZ). V novém občanském zákoníku je pak upraven posun počátku záruční doby v případě, že má věc uvést do provozu někdo jiný než prodávající, pokud takovou službu objednal kupující do tří týdnů od převzetí věci a poskytl třetí osobě dostatečnou součinnost (§ 2115 NOZ). Záruční doba se staví po dobu, kdy kupující nemůže zboží užívat pro jeho vady, a to za předpokladu, že vady byly včas a řádně oznámeny, jinak je běh doby objektivní, bez ohledu na to, zda kupující zboží používal¹²⁴ (§ 430 ObchZ, 1922 odst. 2 NOZ).

6.2. Rozsah záruky

Záruka za jakost se tedy nemusí vztahovat na všechny vlastnosti zboží, které má při přechodu nebezpečí škody na věci, ale některé vlastnosti mohou být ze záruky vyjmuty (typicky vlastnosti, které se týkají části zboží, jejichž životnost je kratší, než záruční doba¹²⁵). Nejsou-li vlastnosti, na něž se vztahuje záruka ve smlouvě vyjmenovány, použije se zákonné vymezení záruky za jakost (viz výše). Prodávající odpovídá i za vady, které se na věci vyskytnou před uplynutím záruční doby, tedy i za vady, jejichž vada vyjde najevo až po uplynutí záruční doby, pokud se podaří prokázat, že vznikla dříve,¹²⁶ jde tedy o stejný princip jako u zákonné odpovědnosti za skrytou vadu. Liberačním důvodem ze záruky za jakost může být dle ustanovení § 431 obchodního zákoníku jen zásah vnějších událostí – vnějších vlivů, pokud jej nezpůsobil prodávající ani osoby, které mu při plnění smluvní povinnosti pomáhaly. Podobně je

¹²⁴ BEJČEK in FALDYNA, F., BEJČEK, J. a kol. op. cit., s. 311.

¹²⁵ KOPÁČ op. cit., s. 411.

¹²⁶ KOPÁČ op. cit., s. 412.

možnost liberace stanovena v § 2116 nového občanského zákoníku, ovšem podmínka, aby vady nebyly způsobeny prodávajícím, se vztahuje jen na jeho osobu, nikoliv na další zúčastněné. Jak již bylo řečeno, záruka za jakost je smluvním rozšířením zákonné odpovědnosti za vady, proto zákon stanoví pro uplatňování nároků z ní stejná pravidla jako pro odpovědnost za vady (odkaz v § 432 ObchZ na ustanovení § 426 až 428 a § 436 až 441 ObchZ). Dle nového občanského zákoníku se pro oznámení vady, na kterou se vztahuje záruka, dále použijí ustanovení o prodeji zboží v obchodě, konkrétně § 2172 a § 2173 nového občanského zákoníku (odkaz v § 2117 NOZ). Nároky ze záruky a odpovědnosti za vady se mohou týkat různých vad, ale mohou existovat i vedle sebe, nelze však oba typy nároků uplatnit z jedné vady současně. Zásadním rozdílem při uplatňování nároků z odpovědnosti za vady respektive ze záruky za jakost je pak její rozsah: u zákonné odpovědnosti vznikají nároky, jestliže zboží nemá smluvní nebo zákonem stanovené vlastnosti, kdežto u záruční odpovědnosti vznikají nároky jen z vlastností, na které se záruka za jakost vztahuje.¹²⁷

Dle nového občanského zákoníku tedy záruka nadále nemusí být převzata písemně a dále může poskytnutí záruky vyplývat např. i z reklamní činnosti zcizitele. Další změnou je odlišný postup při určení preference z více záručních dob a nemělo by být opomenuto ani zúžení liberačního důvodu v § 2116 NOZ (oproti § 431 ObchZ).

¹²⁷ KOPÁČ op. cit., s. 411.

7. Promlčení

Obecná promlčecí doba dle obchodního zákoníku činí čtyři roky (§ 397 ObchZ) a pro počátek jejího běhu stanoví obchodní zákoník jednak obecnou zásadu (promlčecí doba začíná běžet ode dne, kdy mohlo být právo poprvé uplatněno u soudu – dle § 391 odst. 1 ObchZ) a jednak dílčí pravidla. U práv z vad věcí, tedy u práv z vadného plnění, jež jsou vyložena v kapitole páté této práce, začíná lhůta běžet až dnem předání věci oprávněnému (nebo osobě jím určené), pokud však odmítne věc převzít, běží lhůta ode dne následujícím po dni, kdy mělo dojít k převzetí. Pokud však bude převzetí vadné věci odepřeno oprávněně, nezačne promlčecí doba vůbec běžet.¹²⁸ U právních vad je rozhodným okamžikem uplatnění práva třetí osobou (§ 393 odst. 2 ObchZ), neboť kupující často nemá a ani nemůže o vadě vědět až do okamžiku, kdy práva uplatní třetí osoba.¹²⁹ To však může nastat ve značném časovém odstupu od splnění subjektivní povinnosti prodávajícího (respektive předání věci), je proto nezbytné, aby běh promlčecí doby u vad právních byl upraven odlišně. Úprava promlčení (§ 387 a násl. ObchZ) je kogentního charakteru (viz § 263 odst. 1 ObchZ).

Okamžikem předání se míní okamžik, kdy se věc dostala do faktické dispozice oprávněného¹³⁰ nebo osoby jím určené, tou může být dle S. Plívy např. dopravce, jež má provést přepravu do určitého místa.¹³¹ Naopak I. Pelikánová konstatuje, že okamžikem rozhodným pro běh promlčecí lhůty není vždy okamžik splnění smlouvy, neboť k tomu může dojít např. již předáním věci dopravci, kdežto lhůta začíná běžet až okamžikem faktické možnosti oprávněného věc prohlédnout.¹³² Z toho tedy plyne, že předání věci dopravci nepovažuje za okamžik předání oprávněnému, a tedy ani za okamžik rozhodný pro počátek běhu promlčecí lhůty. Zda-li je přepravce osobou určenou oprávněným ve smyslu § 393 odst. 2 ObchZ, záleží dle D. Weinholda na tom, zda byl přepravce obstarán prodávajícím (pak začíná promlčecí lhůta běžet až převzetím zboží kupujícím), nebo zda přepravce dopravuje zboží na základě smlouvy s kupujícím

¹²⁸ DĚDIČ op. cit., s. 3417.

¹²⁹ KOVAŘÍK, Z. in POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. A kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. II. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, 881. S. ISBN: 978-80-7357-491-8. S. 1490.

¹³⁰ Dvořák, T. a ELIÁŠ, K. in BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., RABAN, P. a kol. op. cit., s. 238.

¹³¹ Plíva in ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. op. cit., s. 1057.

¹³² PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 3. díl § 261-408*. 2. upr. vyd. Praha: Linde, 1998, 543 s. ISBN 80-7201-120-0. S. 494.

(pak jde o jím pověřenou osobu).¹³³ Osoba pověřená kupujícím k přepravě je bezesporu osobou oprávněnou k převzetí věci od prodávajícího, považovat ji za osobu určenou oprávněným (tedy za osobu, jejíž úkon – převzetí věci od prodávajícího – znamená počátek běhu promlčecí lhůty) můžeme pouze za předpokladu, že je tato osoba (přepravce) pověřena i prohlídkou věci, neboť právě s faktickým držením a možností věc prohlédnout spojuje obchodní zákoník počátek běhu promlčecí lhůty. Promlčecí lhůta začíná běžet v momentě, kdy se mohl kupující de facto poprvé o vadě dozvědět, dříve tedy ani začít běžet nemůže, což by se nastalo, pokud by byla počítána ode dne předání dopravci, jež takovou možnost (věc prohlédnout) neměl.

Mimo kupní smlouvy se tato úprava aplikuje i na další smluvní typy, u kterých dochází k předání věci (např. smlouva najaté věci nebo prodej podniku), u smlouvy o dílo pak přichází aplikace § 393 odst. 2 ObchZ v úvahu právě jen v případě, že je v rámci plnění závazkového právního vztahu ze smlouvy předávána věc, v opačném případě se použije ustanovení odstavce prvního.¹³⁴ Právě u smlouvy o dílo se nabízí otázka, zda nemůže počátek běhu promlčecí lhůty nastat později než okamžikem předání věci, a to v případě, kdy řádné provedení díla má být prokázáno provedením dohodnutých zkoušek (§ 555 odst. 2 ObchZ). Až řádným provedením zkoušek dojde dle úpravy smlouvy o dílo k řádnému provedení díla, zákon však s tímto momentem nespojuje fikci předání.¹³⁵ D. Weinhold se tak přiklání k výkladu, že rozhodným okamžikem pro běh promlčecí doby i v tomto případě zůstane moment předání díla, I. Kobliha naopak konstatuje, že jím bude až okamžik předání výsledků zkoušek.¹³⁶ Oproti situaci u kupní smlouvy (kdy může dojít ke splnění závazku dříve než k okamžiku předání) je tedy situace opačná: dílo je nejdříve předáno a až posléze (provedením zkoušky) je splněn závazek. Pokud ale dojde k řádnému předání díla (a tedy začne běžet promlčecí lhůta) a následně nedojde k provedení zkoušek nebo k nim dojde se significantním zpožděním, pobeží promlčecí doba „na prázdno“ – bez možnosti objednatele s vadou se seznámit. (Předpokládáme-li, že jde o vadu, která by vyšla najevo během zkoušky). Takový počátek promlčecí doby tak jde proti smyslu ustanovení § 393 odst. 2 ObchZ, neboť ten, jak již bylo řečeno, stanoví rozhodným

¹³³ WEINHOLD, D. *Promlčení a prekluze v obchodních závazkových vztazích*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, 184 s. ISBN 978-80-7400-183-3. S. 46.

¹³⁴ PELIKÁNOVÁ 1998 op. cit., s. 494.

¹³⁵ WEINHOLD op. cit., s. 46.

¹³⁶ KOBLIHA, I. in KOBLIHA, I., KALFUS, J., KROFTA, J. a kol. op. cit., s. 1086.

okamžikem pro běh promlčecí lhůty okamžik, kdy se věc ocitne ve faktické dispozici oprávněného (zde objednatele), který s ní tak může nakládat a má možnost seznámit se s případnými vadami. Ačkoliv je dílo v okamžiku předání v dispozici objednatele, bez výsledků zkoušek se s jeho stavem nebo funkčností nemůže obeznámit, přikláním se tedy k názoru, že promlčecí doba začíná běžet až po řádném provedení díla (splnění závazků zhotovitelem) včetně úspěšného provedení dohodnutých zkoušek. Promlčecí lhůta z práv z vad věcí tedy běží po dobu čtyř let od předání věci oprávněnému a v této lhůtě může kupující uplatnit svá práva u soudu. Obchodní zákoník však pro úspěšné uplatnění práva stanoví další povinnost na straně nabyvatele, a to včasnou notifikaci vad dle § 428 ObchZ; pokud k ní nedojde, může prodávající tuto překážku u soudu namítnout a práva nebudou kupujícímu přiznána (viz dále kapitola pátá této práce). I po včasné notifikaci ale může dojít k promlčení práva marným uplynutím lhůty.¹³⁷

Pro nároky ze záruky za jakost platí, že promlčecí doba začíná běžet vždy ode dne včasného oznámení vady během záruční doby.

Nový občanský zákoník přináší v otázce promlčení změny, nová úprava striktně nevychází ani z jedné z dosavadních úprav a je významně odlišná jak od té současného občanského zákoníku, tak od úpravy zákoníku obchodního.¹³⁸ Promlčení je charakterizováno v § 609 NOZ: nebylo-li právo vykonáno v promlčecí lhůtě, promlčí se dlužník, není povinen plnit. Z pohledu obchodního práva je v obecné úpravě promlčení především změnou délka obecné promlčecí lhůty, jež nový občanský zákoník stanoví na tři roky (§ 629 odst. 1 NOZ), jak tomu bylo v občanském zákoníku (§ 101 OZ). Další zásadní změnou, kterou rekonstrukce přináší, je dispozitivní charakter promlčecích lhůt: nadále bude na vůli stran, aby si sjednaly délku promlčecí lhůty s tím, že nový občanský zákoník stanoví pouze limity této lhůty, a to nejméně jeden rok a nejdéle patnáct let (§ 630 NOZ). Pro případ, že vznik práva z vadného plnění vzešel z úmyslného porušení zcizitele, použije se odstavec druhý téhož ustanovení, který stanoví výjimku z dispozitivního charakteru lhůt, neboť zkrátit promlčecí lhůtu nelze, pokud jde o právo vzniklé z úmyslného porušení povinnosti.

¹³⁷ PELIKÁNOVÁ 1998 op. cit., s. 494.

¹³⁸ TOMSA, M. *Promlčení, prekluze a počítání času v novém občanském zákoníku in* Obchodní právo. 2012, roč. 21, č. 11, s. 387.

Pro práva z vad věcí nestanoví občanský zákoník žádnou speciální lhůtu, použije se tedy lhůta obecná. Počátek běhu promlčecí lhůty však nadále není pro práva z vad speciálně upraven, jak tomu bylo v obchodním zákoníku, obecný počátek promlčecí lhůty je stanoven ke dni, kdy mohlo právo být poprvé uplatněno (je-li vymahatelné u orgánu veřejné moci) – tak stanoví § 619 odst. 2 NOZ. Zároveň v § 628 stanoví pravidlo, že u práva, které musí být uplatněno nejprve u příslušné osoby, počne promlčecí lhůta běžet ode dne, kdy toto právo bylo u příslušné osoby uplatněno. Práva z vadného plnění mohou být uplatněna u soudu, pokud nabyvatel vytkl vadu zciziteli (§ 1921 odst. 1 NOZ), zákon tedy stanoví pouze povinnost notifikovat zciziteli vady, nikoliv u něj uplatnit své právo před uplatněním práva u soudu, ustanovení § 628 se tedy na práva z vadného plnění nevztahuje a promlčecí lhůta začne běžet až v okamžiku, kdy právo mohlo být uplatněno u soudu dle obecné úpravy § 619 odst. 1 NOZ (tedy nejdříve po řádném vytknutí vad dle § 1921 NOZ).

Na rozdíl od obchodního zákoníku je v nové úpravě stanoveno pravidlo pro stavění promlčecí lhůty: dle § 1922 odst. 2, vytkl-li nabyvatel zciziteli vadu, lhůta neběží po dobu, po kterou nabyvatel nemůže vadný předmět užívat. (To platí i pro běh záruční doby, jejíž stavění bylo stejně upraveno již v obchodním zákoníku, viz § 430 in fine.)

V otázce promlčení práv z odpovědnosti za vady tak v novém občanském zákoníku dochází k zásadní změně ve prospěch nabyvatele neboť počátek běhu promlčecí lhůty je stanoven na pozdější okamžik jelikož lhůta začíná běžet až ode dne, kdy mohlo být právo poprvé uplatněno u soudu, tedy nejdříve po vytknutí vady. Další změna, stavění promlčecí lhůty dle § 1922 odst. 2 NOZ, také zlepšuje pozici nabyvatele, neboť k případnému promlčení v případě, že zcizitel neuspokojí nabyvatelova práva z vad a on tak nebude věc moci užívat, nemůže vůbec dojít.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem rozebrala institut odpovědnosti za vady v obchodně závazkových vztazích, a to jak v úpravě účinného obchodního zákoníku, tak v úpravě platného nového občanského zákoníku, který má vejít v účinnost v nejbližších měsících. Věnovala jsem se jednotlivým aspektům tohoto typu odpovědnosti, jeho obecné charakteristice, historii, rozsahu odpovědnosti, právům oprávněného, jakož i záruce za jakost či problematice promlčení. Ač stěžejní část práce představovala úprava odpovědnosti za vady z kupní smlouvy (jak v režimu obchodního, tak nového občanského zákoníku) a pochopitelně také obecná úprava odpovědnosti za vady v novém občanském zákoníku, neopomenula jsem ani další smluvní typy a jejich specifika. Po důkladném seznámení s ustanoveními nového občanského zákoníku jsem se tyto pokusila co nejlépe vyložit a do detailů porovnat s ustanoveními obchodního zákoníku, která byla za dobu své existence mnohokrát vykládána, okomentována a bohatě doplněna další odbornou literaturou, jakož i judikaturou. Všechny tyto prameny jsem maximálně využila pro pochopení zpracovávaného tématu a jejich užití jako podklad pro komparaci dvou právních předpisů.

Cílem práce bylo vyložit nejzásadnější změny, které nový občanský zákoník v otázce odpovědnosti za vady přinese. Obecně jde především o již opakovaně zmiňovanou změnu systematiky právní úpravy, kdy po vzoru občanského zákoníku upravuje nový občanský zákoník odpovědnost jednak obecně, jednak pro kupní smlouvu (a další smluvní typy). U jednotlivých smluvních typů se tak odpovědnost za vady bude nadále řídit obecnou úpravou, jež navazuje na občanský zákoník, a u kupní smlouvy (a smlouvy o dílo) se užije speciální úprava; nebude tedy třeba odkazu, jako tomu bylo v obchodním zákoníku. Další obecným znakem nové úpravy je posun terminologický; nadále se již nepracuje s termínem „odpovědnost“, „nároky“ byly nahrazeny „právy“, „zboží“ termínem „věc“ u kupní smlouvy.

Z řady faktických změn, ke kterým došlo, je značná část pouze změnami formulačními, nikoliv obsahovými, a většinou slouží k jasnějšímu vyjádření stejného obsahu, který byl obsažen v inspiračním zdroji (ať už jde o občanský zákoník u obecné úpravy nebo o obchodní zákoník u úpravy kupní smlouvy). Další skupinou změn jsou pak změny, které budou mít větší či menší vliv v praxi obchodních závazkových vztahů. Z těchto lze několik nejzásadnějších vybrat, např. rozšíření rozsahu liberačního důvodu

v případě použití věci dodané kupujícím nově i na návod a postup kupujícím určený, změnu míry péče, kterou musí kupující při zjištění vady vykazovat (odborná-dostačující), nemožnost prodávajícího zprostit se odpovědnosti za vady v případě, že byla vada listivě zastřena, respektive byla-li existence vad kupujícím výslovně vyvrácena, nebo změny při uplatňování nároků z vad (např. rozšíření tzv. „druhé“ možnosti volby). A v neposlední řadě také změnu v běhu promlčecích lhůt. Obecně řečeno mají všechny společný účel a tím je posílení postavení kupujícího v závazkovém vztahu. Jak již bylo zmíněno, tendence ke zvyšování ochrany kupujícího jako slabší strany vztahu plyne zejména z působnosti nového občanského zákoníku, jež upravuje vztahy mezi všemi osobami, tedy mezi osobami fyzickými i právníckými. Závazkové vztahy dle nového občanského zákoníku tak mohou vznikat např. mezi dvěma nepodnikateli, pro něž není koupě (respektive prodej) movité věci předmětem podnikatelské činnosti, a ani obchodní závazkové vztahy (míněno mezi podnikateli či osobami ve smyslu § 261 ObchZ) nevyžadují od stran výkon zvláštní péče či jiné povinnosti spjaté s institutem podnikatele. S tím zároveň souvisí očividná slabina nové úpravy – absence rozlišení závazků s ohledem na jejich subjekty (profesionály-neprofesionály). Co se týče obchodních závazkových vztahů, tedy těch, které ještě i dnes vznikají v režimu obchodního zákoníku, není tento nedostatek nové úpravy natolik závažný, vliv má spíše právě na nepodnikatele, na něž jsou kladeny přílišné nároky. Z pohledu podnikatele jsou jeho povinnosti v některých ohledech spíše méně náročné, např. zmíněná dostatečná péče či možnost liberace při vadném postupu, jež byl určen prodávajícím. V určitých ohledech je tomu zase naopak (např. možnost liberace, pokud kupující musel vědět o právní vadě věci, povinnost ohlásit právní vady), nedá se ale předpokládat, že nově přidané povinnosti by měly znamenat pro podnikatele zásadnější problém pro jejich řádné vykonávání.

Vytyčený cíl práce, charakterizovat obě úpravy a identifikovat zásadní změny, ke kterým dojde, byl dle mého názoru splněn dostatečně; teze naznačené v úvodu byly v práci potvrzeny, a to zejména co se týče vlivu popsanych změn na postavení jednotlivých stran závazků. Nedá se ovšem říci, že by nová úprava odpovědnosti za vady přinášela pouze samé pozitivní změny, které povedou ke snadné interpretaci a eliminaci sporů z odpovědnosti za vady. Kromě poněkud nezvyklé systematiky jde např. o logickou chybu v obecné úpravě práv z vadného plnění nebo o zmíněné

nerereflektování povahy subjektů při uzavírání smluv. Reálný dopad na praxi obchodních závazkových vztahů bude možné dostatečně vyhodnotit až pár let poté, co nový občanský zákoník vejde v účinnost. Závěrem je ale třeba konstatovat, že oblast odpovědnosti za vady nebude pravděpodobně tou oblastí, v níž by rekonifikace měla v praxi způsobovat závažnější problémy.

Seznam zkratek

- obecný zákoník občanský z roku 1811 (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie) [OZO]
- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník [OZ]
- zákon č. 513/ 1991 Sb., obchodní zákoník [ObchZ]
- zákon č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník [NOZ]
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád [OSŘ]

Seznam použité literatury a pramenů

Učebnice

ANDERSON, R. A., TWOMEY, D., FOX, I. Business law: UCC Comprehensive Volume. Revised Edition, Cincinnati: South-Western, 1987, 1139 s. ISBN 0-538-12680-9.

BEJČEK, J., ELIÁŠ, K., RABAN, P. a kol. *Kurs obchodního práva. Obchodní závazky*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, 594 s. ISBN: 978-80-7400-337-0.

KUKLÍK, J. a kol. *Dějiny československého práva 1945-1989*. Praha: Auditorium, 2011, 426 s. ISBN 978-80-87284-17-9.

MALÝ, K. A kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4., přeprac. vyd., (v nakl. Leges vyd. první). Praha: Leges, 2010, 640 s. ISBN 978-80-87212-39-4.

PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo. 5. Díl. Odpovědnost (s přihlédnutím k návrhu nového občanského zákoníku)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, 356 s. ISBN: 978-80-7357-714-8.

PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Obchodní právo. II. díl. 2. Přepracované vydání*. Praha: ASPI, a. s. 2003, 436 s. ISBN: 80-85963-59-0.

PLÍVA, S. *Obchodní závazkové vztahy*. 2. vydání. Praha: ASPI, a. s. 2009, s. 340. ISBN: 978-80-7357-444-4.

Monografie

BĚLOHLÁVEK, J. A.; ČERNÝ, F.; JUNGWIRTHOVÁ, M. a kol. *Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 830 s. ISBN: 978-80-7380-413-8.

BREJCHA, A. *Odpovědnost v soukromém a veřejném právu*. Praha: Codex Bohemia, 2000, 417 s. ISBN 80-85963-92-2.

DĚDIČ, J. *Obchodní zákoník: komentář Díl IV. § 221 - § 775*. Praha: Polygon, 2002, S. 3059-4079. ISBN 80-7273-071-1.

FALDYNA, F., BEJČEK, J. a kol. *Obchodní zákoník s komentářem*. II díl. Praha: Codex, 2000, 698 s. ISBN 80-86395-03-0.

FALDYNA, F. a kol. *Obchodní právo*. Praha: ASPI Publishing, 2005, 1345 s. ISBN 80-86395-90-1.

FRIEDMAN, J. M. *Contract remedies in a nutshell*. St. Paul: West Publishing, 1981, 323 s. ISBN 0-314-60373-5.

KOBLIHA, I., KALFUS, J., KROFTA, J. a kol. *Obchodní zákoník: úplný text zákona s komentářem : podle stavu k 1.4. 2006*. Praha: Linde, 2006, 1554 s. ISBN 80-7201-564-8.

KOPÁČ, L. *Obchodní kontrakty. II. díl*. Praha: Prospektrum, 1994, s. 371-667. ISBN 80-7175-020-4.

PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 3. díl § 261-408. 2. upr. vyd.* Praha: Linde, 1998, 543 s. ISBN 80-7201-120-0.

PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 4. díl § 409 – 565*. Praha: Linde, 1997, 600 s. ISBN 80-7201-095-6.

POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. A kol. *Obchodní zákoník. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, 881. S. ISBN: 978-80-7357-491-8.

ROSE, F. D. *Blackstone's statutes on commercial and consumer law 2002/2003*. 11th ed. Oxford: Oxford University Press, 2002, 614 s. ISBN 0-19-925544-X.

ŠTENGLOVÁ, I., PLÍVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník: komentář. 13. vyd.* Praha: Beck, 2010, XX, 1469 s. ISBN 978-80-7400-354-7.

ŠTENGLOVÁ, I. *Smlouva o dílo*. Praha : C.H. Beck, 2010, 220 s. ISBN 978-80-7400-311-0.

ŠVESTKA, J. *Odpovědnost za vady podle československého socialistického práva*. Praha: Univerzita Karlova, 1976, 279 s.

VANĚČEK, V. *Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945*. 3. dopl. a přeprac. vyd. Praha, 1975, 581 s.

WEINHOLD, D. *Promlčení a prekluze v obchodních závazkových vztazích*. 3. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, 184 s. ISBN 978-80-7400-183-3.

Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law: Draft Common Frame of Reference (DCFR). Full Edition. Edited by Study Group on a European Civil Code/Research Group on EC Private Law. (Acquis Group), sellier european law publishers, 2009. 6563 s. ISBN 978-3-86653-098-0.

Články

CHALÚPA, L., *Souběh nároku z odpovědnosti za vady a na náhradu škody*. Právní rádce, 2002, č. 10, s. 17-19.

POHL, T., *Odpovědnost za vady plnění u kupní smlouvy podle obchodního zákoníku*. Právní rádce, 2006, č. 2, s. 2-9.

TOMSA, M. *Kupní smlouva v obchodních vztazích - řádné dodání zboží a odpovědnost za vady jakosti* in Obchodní právo. 2004, roč.13, č. 9, s. 2-10.

TOMSA, M. *Promlčení, prekluze a počítání času v novém občanském zákoníku*. Obchodní právo. 2012, roč. 21, č. 11, s. 386-392.

Internet

Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku, dostupné ke dni 2. září 2013 z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

Změna chápání pojmu věci, dostupné ke dni 2. září 2013 z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/vecna-prava/konkretni-zmeny/zmena-chapani-pojmu-veci/>

Právní předpisy

- obecný zákoník občanský z roku 1811 (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie)
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- zákon č. 101/1963 Sb., o mezinárodním obchodu
- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- zákon č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník
- zákon č. 513/ 1991 Sb., obchodní zákoník
- zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy
- zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky
- zákon č. 89/2012 Sb., nový občanský zákoník

- směrnice Rady 85/374/EHS ze dne 25. července 1985 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky
- směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES ze dne 25. května 1999 o některých aspektech prodeje spotřebního zboží a záruk na toto zboží
- Vídeňská úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží, 11. 4. 1980 – vyhláška č. 160/1991 Sb.
- Uniform Commercial Code

Judikatura

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. března 2007, sp. zn. 32 Odo 1387/2005, čerpáno z databáze ASPI.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. června 2010, sp. zn. : 23 Cdo 1991/2008, čerpáno z databáze ASPI.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. října 2009, sp. zn. : 23 Cdo 3244/2007, čerpáno z databáze ASPI.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. dubna 2012, spis. zn. : 32 Cdo 4917/2010, čerpáno z databáze ASPI.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. prosince 2011, sp. zn : 23 Cdo 3966/2011, čerpáno z databáze ASPI.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. 32 Cdo 4921/ 2010 in: Obchodní rozhledy, číslo 10/2012.

Abstrakt a klíčová slova

Abstract and key words